Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

28 НОЯБРЬ 1966 й. 1-йил чиқиши. ДУШАНБА. № 127. БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

Сандвали Султонхўжаев пойтахтимиздаги энг ёш саноат корхоналаридан бири — Тошкент ёғ-мой комбинатининг илғор ишчиларидан ҳисобланади. У комбинатнинг маргарин цехида маргарин ишлаб чиқарувчи автомат поток линияларининг созловчиси бўлиб ишлаб келаётир. Бу илғор ишчи ўз сменасида маргарин ишлаб чиқарувчи поток линияларини мунтазам равишда нормал ишлашини таъминлайди. Сандвали корхонадаги бошқа илғор ишчилар қатори Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 50 йиллиги шарафига бошланган мусобақа қатнашчиларидан биридир.

Суратда: Сандвали Султонхўжаев.

М. Нуриддинов фотоси.

Бугунги янгиликлар

САНОАТ КОРХОНАЛАРИДА

ТЕЖАМКОРЛИК УЧУН

Пахтакор деҳқонларимизнинг машаққатли меҳнати тобора енгиллашиб бормоқда. Халқимиз етиштираётган «оқ олтин»нинг кўп қисми машиналар ёрдамида териб олинаётир.

Бу улкан ёрдам машинасоз конструктор ва рационализаторларнинг йиллар давомида олиб борган қизғин ишлари натижасидир. Жумладан, «Ташсельмаш» заводининг ижодкор кишилари «ХТ-1,2» маркали пахта териш машиналарини янада такомиллаштириш юзасидан катта иш олиб бормоқдалар. Масалан, механика-йиғув цехининг новаторларидан Грачев ва Сокирянский ўртоқлар бу машина қуйи дискаси деталини илгаридан узунроқ қилиб ишлаш эвазига тежамкорликка эришишни таклиф этишди. Натижа ёмон бўлмади. Ҳар бир деталдан икки килограммга етказиб пўлат тежаладиган бўлди, илгаригидан кам меҳнат сарфланади. Ҳозирнинг ўзидаёқ корхона бундан 41600 сўмлик маблағни тежаб қолди.

Қуювчилар киритган таклиф ҳам яхши натижа берди. Чекурин, Численко, Нурғалиев, Лешченко ўртоқлар стержень тайёрлашда ишлатиладиган қиммат баҳо қоришма оксол-олифни СКТ-10 мустаҳкамлагичи билан алмаштирдилар. Натижада завод 20 минг 400 сўм фойда кўрадиган бўлди.

Завод рационализаторларидан Газимов ва Аначков ўртоқлар автоматик 2В—Г машинасини қўлда мойлаш ўрнига электр насос ёрдамида мойлашни таклиф этдилар. Бу 60 килограмм бабитни тежаб қолиш имкониятини беради. Бундан ташқари, компрессор цехида ишловчи икки ишчи бошқа иш учун ажратиб олинади. Янгиликнинг самараси 2 минг 200 сўмни ташкил этади.

Корхона коллективи хом ашё ва маблағларни тобора кўпроқ тежаб ишлатиш йўлида тинмай кураша бориб, бундан буён ҳам янгидан-янги муваффақиятларга эришишга аҳд қилганлар.

ШАҲАР «БИЛИМ» ЖАМИЯТИНИНГ ПЛЕНУМИ

Бугун «Билим» жамияти Тошкент шаҳар бўлимининг пленуми бўлиб ўтди. Пленум қатнашчилари шаҳар партия комитетининг секретари ўртоқ Р. Н. Бобожонованинг «Совет ҳокимиятининг 50 йиллиги ва В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан лекция ҳамда оммавий пропаганданинг бошқа формаларини кучайтириш тўғрисида»ги докладини муҳокама қилдилар.

ЙИЛЛИК ПЛАН БАЖАРИЛДИ

Партия XXIII съезди ва КПСС Марказий Комитети сентябрь Пленуми қарорларини амалга ошириш учун курашиб, Тошкент тери галантерия комбинатининг коллективи маҳсулот ишлаб чиқариш 1966 йил планини муддатидан 36 кун илгари бажарди. Ялпи маҳсулот ишлаб чиқариш плани 101,7 процент, маҳсулотнинг турлари бўйича 101,1 процент бажарилди. Маҳсулот таннархини камайтириш ҳисобига 98 минг сўм иқтисод қилиб қолинди. Корхона пландаги 291 минг сўм ўрнига 315 минг сўм фойда кўрди.

Комбинат коллективи йил охиригача пландан ташқари 200 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқариш мажбуриятини олди.

ТОШКЕНТНИНГ ЙИРИК АРТЕРИЯСИ

Тошкент темир йўлининг товар станцияси пойтахтнинг йирик артерияси ҳисобланади.

Бугун Красногвардейск, Орқалиқ, Новосибирск, Раптондан буғдой, Янгийўлдан мол гўшти, Сирдарёдан шоли, Беловодскдан қанд-шакар, Ленинграддан дафтар-қалам, Тбилисидан мебеллар, Базанхдан автомобиль покришкалари, Обнорскдан кранлар ва иттифоқимизнинг бошқа шаҳарларидан кўплаб механизмлар, ускуналар ҳамда озиқ-овқат маҳсулотлари, қурилиш материаллари ортган вагонлар бу станцияга етиб келди.

ШИНАМ БИНОГА КЎЧИБ ЎТИШДИ

Бугун савдо ускуналари заводи янгигина пардоздан чиққан бинога кўчиб ўтди. Заводнинг тайёрлаш, йиғув ва пардозлаш каби асосий цехлари бинонинг кенг ва ёруғ хоналарига жойлашган. Бошқа ишлаб чиқариш бинолари қурилиб бўлингач, заводнинг маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажми икки баравар ортади, унинг қуввати йилига 4 ярим миллион сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришга етади.

ПОЙАФЗАЛ КЎПАЯДИ

Ўзбекистоннинг қардош республикалар ва социалистик мамлакатлар билан ўзаро савдо муносабати тобора мустаҳкамланиб бормоқда. Ўзбекистон келаси йили бошқа республикалардан ва чет эллардан бу йилгига нисбатан кўплаб пойафзал олади. «Узобувторг»нинг Совет Иттифоқи республикаларидан ва чет мамлакатлардан харид қилиш қуввати 23 миллион сўмга кўпайди. Тошкент 1967 йилда асосан Белоруссия, Латвия, Чехословакия, ГДР, Венгрия ва Швециядан пойафзаллар сотиб олади.

ПОЛИЭТИЛЕНДАН ТАЙЁРЛАНГАН ЎЙИНЧОҚЛАР

Тошкент Ўйинчоқ фабрикаси яқинда шаҳло кўзли, шинам кийинтирилган полиэтилендан тайёрланган жажжи қўғирчоқларни эркатойларга ҳадя қилади.

Бунинг учун фабрикага полиэтилендан деталлар ишлаб чиқарадиган машина келтирилди. Бугун бу машинани ўрнатишга киришилди. Илгари кўплаб вақтни оладиган қўғирчоқ тайёрлаш ва бошқа майда ишлар эндиликда конвейер усулида олиб бориляпти. Бу, иш процессини бир мунча тезлаштиради. Бу ишлар фабриканинг ҳозирда реконструкция қилиб бўлинган энг йирик цехларидан бирида бажарилади.

Кейинги пайтда «Қорқиз», «Қорбобо» каби ўн етти хил ўйинчоқ ишлаб чиқарилмоқда.

Умри Муҳиддинова «Учқун» галантерия фабрикасининг илғор ўровчиларидан бири. Коммунистик меҳнат зарбдори бўлган бу меҳнатсевар қиз Улуғ Октябрнинг 50 йиллиги шарафига бошланган мусобақада пешқадамлардандир.

А. Палехов фотоси.

«РВЗ — 6» ВАГОНЛАРИ

БИРИНЧИ ТРАМВАЙ ДЕПОСИДА «РВЗ—6» ТИПИДАГИ ЯНГИ ВАГОНЛАР СОНИ КУПАЙИБ БОРМОҚДА. МОСКВАЛИК ДУСТЛАРИМИЗНИНГ ЁРДАМИ БИЛАН БУГУН ЯНА ТУРТТА ВАГОН ОЛИНДИ. БИРГИНА ШУ ДЕПОНИНГ УЗИДА БУНДАЙ ВАГОНЛАРНИНГ СОНИ 33 ТАГА ЕТДИ. ЙИЛ ОХИРИГАЧА ЯНА ТУРТТА ВАГОН ОЛИШ МУЛЖАЛЛАНМОҚДА.

БУ ВАГОНЛАРНИНГ 20 ТАСИ БИР НЕЧА КУНДАН КЕЙИН ТУҚИМАЧИЛИК КОМБИНАТИ ВА ТОШМИ БУЙЛАБ ҚАТНАЙДИГАН 14-МАРШРУТГА ҚУЙИЛАДИ.

БИР ЙИЛДА 20 МИНГ ТРАКТОР

Узбекистон Трактор йиғув заводи коллективи беш йилликнинг биринчи йилида қишлоқ хўжалигимиз эҳтиёжи учун 20 минг трактор тайёрлаб беришга аҳд қилган. Бу шарафли вазифани муваффақиятли адо этиш учун курашда ҳамма цехларнинг ишчилари актив қатнашмоқдалар.

Жумладан, 10-цехда янги тракторлар учун эҳтиёт қисмлар тайёрланади. Йиғув цехининг ишчилари эса завод дарвозасидан кун сайин кўплаб машиналарнинг республикамиз далалари томон йўл олиши учун тинмай меҳнат қилаётирлар.

Қодиржон Рустамов бошлиқ коммунистик меҳнат коллективи турли маркали шестернялардан кунига 4200 тасини ишлаб чиқармоқда.

Корхона коллективи беш йилликнинг дастлабки йилида 20 мингта тракторни йиғиб чиқаришдан ташқари, 40 миллион дона турли эҳтиёт қисмлар тайёрлаб беради.

Ваъдага вафо қилиш учун курашда турли касбдаги ишчилардан Султон Аҳадов, Илҳом Галмуддинов, Нозим Низомиддинов, Роза Алексеева ва бошқалар айниқса актив қатнашмоқдалар.

СИЗНИНГ ХИЗМАТИНГИЗГА

Бутун шаҳар аҳолисига янада намунали хизмат кўрсатиш учун шаҳримизнинг 4-автопарк коллективи 130 та ўрнига 133 автобус чиқарди. Шундан 21 таси шаҳарни қайта тиклаш учун келган қардош биродарларимиз хизматида бўлади.

Меҳнатсевар коллектив имкониятларини ҳисоблаб чиқиб, эртага бугунгидан 5 та ошиқча автобусни маршрутларга чиқариш учун ҳаракат қилмоқда.

Об-ҳаво

Шу кеча-кундузда ҳаво булутли бўлса-да, ёғингарчилик бўлмайди. Туман тушади. Бугун кечаси 6—8 даража совуқ, эртага кундузи 1—3 даража иссиқ бўлади.

КИТОБЛАРИМИЗНИ АМЕРИКА СЎРАЯПТИ

Бугун Тошкентдаги «Академкнига» идорасининг бошлиғи Ғ. Ғаниев номига Америка Қўшма Штатларидаги Рефератив кутубхонадан хат келди. Бунда ўзбекистонлик олимларнинг китобларига зўр қизиқиш баён этилган. Хатда бир неча янги нашр этилган асарларни юбориш илтимос қилинади. Сўралган китоблар орасида С. Х. Йўлдошевнинг «Пахта ўсимлигининг ётиб қолишига қарши кураш» монографияси, В. И. Уломовнинг «Ўрта Осиёнинг Шарқи-Жанубидаги ер қатламларининг ички тузилишлари» деган китоби, «Алколоидларнинг фармакалогияси ва формокотерапияси» каби мақолалар тўплами, академик В. К. Қобулов таҳрири остида чиққан «Эгилувчанлик назариясидан масалалар ечиш» ва яна бир неча китоблар бор.

«Академкнига» бундай хатларни бошқа мамлакатлардан ҳам олиб туради ва ўз вақтида бундай илтимослар бажо келтирилади.

Бугун эрталаб Ғ. Ғаниев билан китоб савдоси ҳақида суҳбатлашаётганимизда Москвадаги «Наука» нашриётидан икки вагон китоб базага келиб тушганлиги ҳақида телефон орқали хабар беришди. Бу китоблар орасида А. С. Залмановнинг «Инсон организмининг донишмандлиги», И. А. Криveловнинг «1967 йил учун астрономик календарь», пушту адабий тилига оид асарлар, узоқ меридианлар тўғрисидаги географик китоблар бор. Янги келтирилган китоблардан бири «Совет ёзувчилари Улуғ Ватан уруши фронтларида» номли икки томлик асар киши диққатини жалб этади. Биз бу китоб саҳифаларини варақлаганимиз ҳамшаҳаримиз бўлмиш полковник В. В. Карповнинг қаҳрамонликлари тўғрисида ҳикоялар бор. Ушбу китобда ўзбек жангчилари тўғрисида қатор мақола, очерк ва қизиқарли ҳикоялар берилган.

Яқинда Тожикистон олимлари Тошкент «Академкнига» идорасига илтимос билан мурожаат этишди. Уларнинг талабларига биноан Тожикистон пойтахтида Тошкент «Академкнига» идорасининг Душанба филиали ташкил қилинди.

ЯНГИ ЦЕХ

ХИМИЯ-ФАРМАЦЕВТИКА ЗАВОДИНИНГ ЯНГИ ЦЕХИДА УСКУНАЛАР БУГУН МОНТАЖ ҚИЛИБ БУЛИНДИ. БУ ЦЕХДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШГА ЖОРИЙ ЭТИЛИШИ ЛОЗИМ БУЛГАН ДОРИ-ДАРМОНЛАРНИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ СИНАБ КУРИЛАДИ. ТАЖРИБА ЦЕХИ ЯҚИН КУНЛАРДА МАҲСУЛОТ ИШЛАБ ЧИҚАРА БОШЛАЙДИ.

Тошкентнинг қурилиш майдонларида

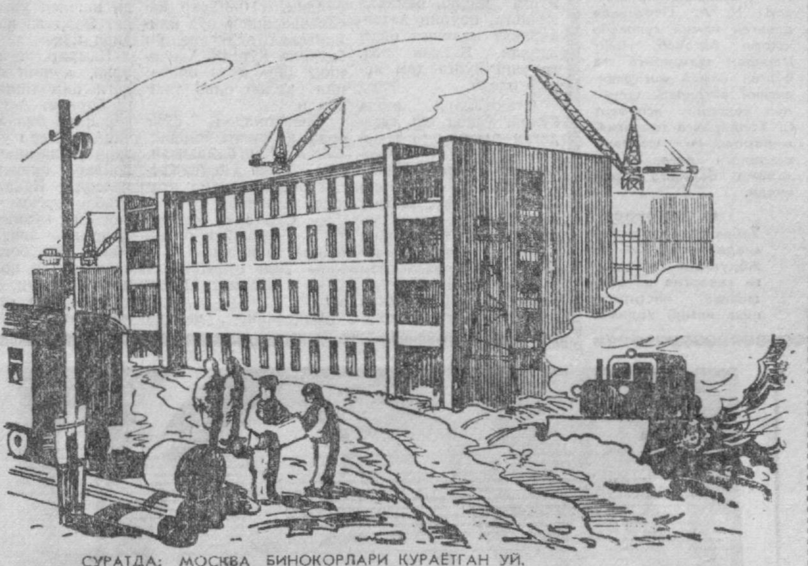

СУРАТДА: МОСКВА БИНОКОРЛАРИ ҚУРАЁТГАН УЙ. Рассом А. Олимжонов.

ҚОТИЛЛАР КАТТА ТАЛОФАТ КЎРМОҚДАЛАР

ХАНОЙ. (ТАСС). Жанубий Вьетнам озодлик армияси Контум вилоятида 26 октябрдан 19 ноябргача Америка ва Жанубий Вьетнам қўшинларига қарши қаттиқ мудофаа жанглари давомида душманнинг катта операциясини барбод этди ва унга оғир талафот етказди.

Вьетнам информация агентлиги Озодлик агентлигининг хабарига таяниб қуйидагиларни билдиради: ватанпарварлар шу давр ичида АҚШ армиясининг бир батальонини, пиёда аскарлар олти ротасини, иккита артиллерия батареясини ва Жанубий Вьетнамнинг тўрт ротасини тор-мор келтирдилар, душманнинг 12 самолёти ва вертолётини уриб туширдилар.

ТУРКИЯ МАККАРТИЛАРИНИНГ ҚЎРҚУВИ

АНҚАРА, (ТАСС). Туркия Жанубидаги Анамур уездининг Меллеч қишлоғида етти муаллим ишдан бўшатилди. Улар Туркия халқи миллий озодлик курашининг раҳбари ва Туркия Республикасининг асосчиси Камол Отатуркнинг 1933 йилда Бурсада сўзлаган нутқини деҳқонларга ўқиб беришга жазм қилган эдилар. Отатурк шу нутқида турк ёшларига ватан мустақиллигини ва чет эл интервентлари Туркиядан ҳайдаб чиқарилиб, султонлик билан халифлик йўқотилганлигидан кейин амалга оширилган революцион ўзгаришларни қаттиқ туриб ҳимоя қилишни васият қилган эди. Анамур прокурори прокуратура етти муаллим ишини тергов қилишга киришди, деб айтди.

Туркия тарих жамиятининг эътиборли комиссияси Отатурк ҳақиқатан ҳам Бурсада шу нутқни сўзлаган эди, деган хулосани чиқариб берди.

«Жумҳурият» газетасининг хабар беришича, прокуратура Қайсари вилоятидаги Боазлиян деган жойда ва Измир вилоятидаги Борнова деган жойда ҳам Отатуркнинг нутқи ўқилганлиги муносабати билан тергов олиб бормоқда.

Ўнг кучлар Отатуркнинг Бурсада сўзлаган нутқига қарши нега бу қадар жон-жаҳдлари билан ёпишмоқдалар деган саволга «Улус» газетаси жавоб берди. Газета «Отатурк ҳаёт даврида унинг революцион ўзгаришларига қаршилик кўрсатган кимсалар Отатурк айтган гапларининг ҳаққонийлигидан яна қўрқаётганликлари» бунга сабаб бўлмоқда, деб ёзади.

ЛОНДОН ВАКИЛИ ИРҚЧИЛАР ПОЙТАХТИДА

ЛОНДОН. Англия Миллатлар ҳамдўстлиги ишлари министри Герберт Боуден Солсберига келди. Унинг Жанубий Родезия пойтахтига қилган сафаридан кузатилган мақсад Англиянинг Жанубий Родезия кризисини бартараф қилиш йўлидаги сўнгги уринишдир, деб ҳисобламоқдалар. (ТАСС).

МАО ЦЗЕ-ДУН ХУНВЕЙБИНЛАР БИЛАН ЯНА УЧРАШДИ

ПЕКИН, (ТАСС). Пекинда хунвэйбинлар намойиши яна ўтказилди. Бу учрашув Хитой Компартияси Марказий Комитетининг Раиси Мао Цзе-дуннинг мамлакатнинг турли районларида Пекинга келган хунвэйбинлар билан саккизинчи учрашуви эканлиги расмий суратда эълон қилинди. Хунвэйбинларнинг жуда кўп колонналари бир неча соат мобайнида армия солдатлари ва командирларининг ҳамда жамоат хавфсизлиги қўшинларининг кузатиши остида Тяньаньмэнь майдонидан ўтдилар.

Намойиш Пекин телевидениеси орқали кўрсатилди.

Тяньаньмэнь минбарида Мао Цзе-дун билан бир қаторда Хитой Компартияси Марказий Комитети Раисининг ўринбосари, Хитой Халқ Республикасининг мудофаа министри Линь Бяо, Хитой Халқ Республикаси давлат кенгашининг бош министри Чжоу Энь-Лай, Хитой Халқ Республикасининг Раиси Лю Шао Ци Хитой Компартияси марказий комитети сиёсий бюроси доимий комитетининг Бош секретари Дэн Сяо-Пин ва бошқалар бор эди.

Аввалги учрашувларда бўлгани каби, бу сафар ҳам уларнинг ҳаммаси ҳарбий кийим кийиб олган эдилар.

ЯНА 200 ОИЛАГА УЙ

Шаҳримиздаги студентлар шаҳарчаси жамоли кундан-кунга гўзал ва обод бўлиб боряпти. Кейинги ойларда шаҳарчада 5 та 4—6 қаватли турар жой бинолари, 2 та кўпқаватли ётоқхона, 1 та болалар боғчаси ва Политехника институти учун ўқув корпуси қад кўтарди. Яқин кунлар ичида институт биноси фойдаланишга топширилади.

Бу осмон ўпар биноларни 159- трестга қарашли қурилиш бошқармалари бинокорлари ва ҳарбий қурувчилар бунёд этишяпти. Яқинда 9- қурилиш бошқармасининг қўли гул бинокорлари 200 оилага мўлжалланган янги кўпқаватли турар жой биносини қуриб фойдаланишга топширдилар.

Бу ишда бошқарманинг А. Ортиқов, С. Чечевский ўртоқлар бошлиқ бўлган ёшлар бригадаларининг азамат қурувчилари намуна кўрсатиб меҳнат қилишди. Бинога зилзиладан зарар кўрган оилалар жойлаштириляпти.

М. ИБРОҲИМОВ. Автор фотоси.

Суратда: студентлар шаҳарчасида қурилган янги турар жой бинолари.

МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ УНИНЧИ ЧАҚИРИҚ ТУҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИНИ ЧАҚИРИШ ТУҒРИСИДА

Меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Советининг туққизинчи сессияси 1966 йил 29 ноябрь куни соат 14 да Свердлов номли концерт залида (Правда Востока кўчаси, 10-уй) чақирилсин.

Тошкент шаҳар Советининг ижроия комитети IX сессия муҳокамасига қуйидаги масалаларни киритади:

1. Ўзбекистон ССР Олий Совети VIII сессиясининг «КПСС XXIII съезди қарорлари асосида республика мактаблари ишини янада яхшилаш тадбирлари тўғрисида» қабул қилган қарорининг бажарилиши тўғрисида.

2. Меҳнаткашлар депутатлари Тошкент шаҳар Совети ижроия комитетининг қилинган ишлар (X чақириқ) тўғрисидаги ҳисоботи.

Депутатлар 29 ноябрь куни соат 13 да Свердлов номли концерт залида рўйхатдан ўтадилар.

ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ

Дмитрий Иванович Стоблевский ЎзССР геология министрлиги заводида термист бўлиб ишлайди. У юксак частотали установкани ўзлаштириб меҳнат унумдорлигининг кескин оширилишига эришди.
Суратда илғор термист Д. Стоблевский.

А. Палехов фотоси.

ИТТИФОҚ АҲАМИЯТИГА ЭГА

Биз геологлар кўкни ўпган тоғларни кезганда жазирама биёбонларни текширганимизда, ер остини пармалаганимизда кўпчилик бизга бир йўсинда савол беради. Қизиқ, сизлар қандай қилиб ер бағрида асрлар бўйи бекиниб ётган фойдали қазилмаларни излаб топасизлар? Бу саволга жавоб бериш учун илмий далиллар келтириш керак бўлади. Лекин қизиқувчини бир сўз билан қониқтирса ҳам бўлади. У ҳам бўлса, ҳар бир фойдали қазилманинг ер сатҳида ва тоғ жинси намуналарида ўзига хос белгилари бор. Бу белгилар геолог учун у ёки бу минерал хом ашёнинг номи ҳисобланиб, шу исм билан чақирилса турли маъданлар ва маъдансиз фойдали қазилмалар «лаббай» деб жовоз» берадилар.

Шунинг учун ҳам олимлар фойдали қазилмаларни излаб топишда ҳали фанга номаълум бўлган турли белгиларни излаб топишга ҳаракат қиладилар. Ҳозирги кунда геологик, геофизик, геохимик, минералогик усуллар билан топилган белгилар қаторида гидрохимик — сув кимёсини ўрганиш йўли билан ҳам янги-янги белгилар топилмоқда. Масалан темир конларини топиш учун оддий компас кўрсаткичининг ғайри-табиий бурилиши, миснинг очилишида ер сатҳидаги турли ранглар ва ўзига хос ўсимликлар тури хизмат қилса, олтинни тоғ жинслари орасидан излаб топишда сариқ рангли олтингугурт бирикмалари ва шувоғ ўсимлиги ёрдам беради. Ҳаммамизга маълумки, Ўзбекистон кейинги йилларда СССРнинг асосий газ манбаларидан бирига айланиб қолди. Республикамизда қирқдан ортиқ нефть ва газ конлари очилди ва очилмоқда.

Бу конлар сонига чек қўйилди деган сўз эмас, албатта. Аксинча, Ўзбекистон диёри нефть ва газ конларига бой. Бу эса олимларимизга нефть ва газни қидириб топишдаги янги белгиларни аниқлашни тақозо қилади. Ана шу янги мақсадлар устида илмий-тадқиқот ишлари олиб боришни СССР геология министрлигига қарашли Нефть ва газ конларининг геологиясини ўрганиш ва разведка қилиш институти аспирант С. Ҳолдоровга топширди. У ўз илмий ишини ғарбий Ўзбекистондаги бўр ётқизиқларига тааллуқли ер қатламларининг гидрогеологик ва гидрохимик хоссаларини ўрганишга бағишлади. Бундан кўзланган асосий мақсад нефть ва газ конларининг ер ости сувлари билан бўлган муносабатини белгилаш ва шу асосда нефть ва газ конларини излаб топишда янги критерий белги топиш эди. Бу йўлда С. Ҳолдоров 1958-1965 йиллар давомида қунт билан изланди. Бир неча комплекс илмий-тадқиқот ишлари олиб борди. Қилинган анализлар сони 2000 дан ошиб кетди. Олинган хулосалар таҳлил қилинди.

Кўпчилик муаммоларни ечишда ва янги қонуниятларни аниқлашда математик статистика усулидан кенг қўлланилди. Натижада нефть ва газ бўлган қатлам — тоғ жинслари ва айниқса ер ости сувларида органик моддалар кўп бўлиши керак, деган қарорга келинди.

Ғарбий Ўзбекистон шароитида ва бошқа ерларда ер ости қатлам сувларида органик углерод фенолларнинг маълум миқдорда кўпроқ сақланиши, шу қатламлардан нефть ва газнинг топилишига янги даракчи эканлиги аниқланди. Бу эса ўз навбатида ҳали топилмаган нефть ва газ конларини қидиришда ва разведка қилишда ёрдам бериши муқаррардир.

Ана шу илмий хулосаларга таянган илмий иш Ўзбекистон Фанлар академияси қошидаги бирлашган олимлар кенгашида диссертация сифатида ёқланди. Кенг муҳокама ва мунозараларда қатнашганлардан Ўзбекистонда хизмат кўрсатган нефтчи А. Г. Бобоев ва илмий ишга ўз тақризини юборган москвалик профессор Н. А. Плотников олинган илмий хулосани юқори баҳолаб, унинг Иттифоқ аҳамиятига эга бўлган илмий иш эканлигини айтдилар. Олимлар кенгаши аспирант С. Ҳолдоровга геология-минерология фанлари кандидати деган илмий даража беришга қарор қилди.

М. ЗОКИРОВ.
Ўзбекистон Фанлар академияси Ҳ. М. Абдуллаев номидаги геология ва геофизика институтининг илмий ходими.

НИҲОЛНИ ЁШЛИГИДАН ТАРБИЯЛАЙЛИК

ИНСОН ОДОБИ БИЛАН...

Боғбоннинг меҳнатига назар солганмисиз? У ҳар бир ниҳолга қалбининг бутун меҳр-муҳаббатини қўйиб парвариш қилади. Кераксизини бутайди, тарбиялайди, қийшайса тирговуч қўяди. Ахири, тўғри ўсишига эришади. Шунда ниҳол тезда вояга етади. Серҳосил бўлади. Боғбон қилган меҳнатидан мамнун бўлади.

Фарзанд ҳам бир ниҳол. У оилада вояга етади. Жамоатчилик таъсирида тарбия топади. Фарзанд ниҳол бўлса, ота-она унинг боғбонидир.

Болаларда бир туғма одат бор у ҳам бўлса кичиклигидан катталарга тақлид қилишни яхши кўради. Кўпинча у ота-онасининг қилган ишини такрорлашни яхши кўради.

Бир куни гўшт олгани дўконга борсам, бир ота гўшт сотувчи дўстига қуйидаги воқеани гапириб бераётган экан. Маълум бўлишича, ота иштаҳа учун овқат олдидан ичаркан.

Буни унинг мактабга борадиган икки ўғли кўриб қолибди. Отанинг кетишини пойлаб, болалар «дори»нинг қолганини ичиб қўйишади.

Ота келиб қараса, «дори» йўқ. Икки ўғли бўзариб турганмиш. «Нима гап?» деса, «Дада. биз ҳам иштаҳа очгани «қиттак-қиттак» қилувдик. Пиширган овқатингиз бирам ширин бўптики, дада бирданига икки косасини уриб қўйдик» деб жавоб беришибди.

Ота бу воқеани гўшт сотувчи дўкончи дўстига кулиб гапириб бераркан, қўшимча қилди: «Ҳа, онангни, деб ҳалигиларни сўкиб бердим».

Кўрдингизми, биринчи бор ичкиликни оғзига олган болаларига ичимликнинг зарари ҳақида гапириб бериш ўрнига уларни сўкиб берган. Бу билан иккинчи хатога йўл қўйгани — сўкишга ўргатганининг фарқига етмаган.

Иккинчи бир оилада ота ҳар куни ишдан «кайф» билан қайтиб келаркан, эшикдан «болхонадор» қилиб сўкиш билан киради.

Оиладаги 4 ва 6 яшар икки ўғил отадан кўчирма қилиб аввал ўз онасини сўнгра қўшниларини сўка бошлайди. Бунга бефарқ қарай олмаган қўшнилар ўғилчаларни тартибга чақиради.

Лекин, ота ўз ўғилларини ҳимоя қилиб «Бола бўлса шўх бўлсин», «Сўкишни билмаган — ўғил болами?» қабилида: «Кимки сизларни урушса, сўкаверинглар» деб таълим беради.

Бир дўстим менга қуйидаги воқеани гапириб берди. Қўшнисидан уч сўм пул қарз олган экан. Халиги пулни қайтариш учун эртасига қўшнисининг эшигини тақиллатса, унинг боласи уйда ҳеч ким йўқлигини айтган. Шунда ҳалиги дўстим, дадангиздан олган уч сўм пулни келтирган эдим, дейиши билан, шийпондан боланинг онаси. «Вой айланай, қўшни, мен бор! Ким айтади ҳеч ким йўқ деб»— дея овоз берган.

Болага: «Ким бўлса ҳам «йўқ» жавобини қилгин» деган она пул овозини эшитиб, боласини ёлғончи қилиб қўйган.

— Ойи, ўзингиз ким келса, ҳам «йўқ» дегин дедингиз, деган саволига она: — Вой, эсингни едингми, болам, қачон мен сенга «йўқ» дегин дедим, — деб болани қўшниси олдида қизартирган.

Бу билан бола одамларни алдаш йўлига ўтиб кетиши ҳақида она ҳеч бош қотирмаган. Оқибатда нима бўлади, бола катта бўлгач онаси каби одамларни алдашга ўрганади.

Қуш боласи уясида кўрганини қилади. Одам боласи ҳам шундай. Катталарга тақлид қилиб ўсади.

Болани турмушнинг энг ярамас иллатлари: ичиш, сўкиш, алдашга ўргатишдан қочиш керак. Ўзингиз боланинг ёмон йўлга ўрганишида намуна бўлар экансиз, ҳеч қачон: «Фалончининг боласига ўхшаш фарзандим мўмингина ўсмабди» деб нолиманг. Чунки болани ёмон йўлга бошловчи ва унинг эгри ўсиши учун муҳит яратиб берувчи ўзингиз ҳисобланасиз.

Боланинг тўғри ўсишида, одобли бўлишида ота-онанинг уйдаги муомаласи, юриш-туриши, катта ва кичикларга бўлган гап-сўзи жуда катта таъсир кўрсатади.

Фарзандни ёшлигидан ширин сўзликка ўргатиш, катта ва кичикларни ҳурмат қилиш ҳиссини сингдириш, инсонларга меҳр-муҳаббат руҳида тарбиялаш, коммунизм асрининг қувноқ авлоди қилиб вояга етказиш — ҳар бир ота-она учун юксак бахтдир.

Ёмон кунингизга яровчи, қоронғи кунингизга чироқ ёқувчи фарзандингизни ёшлигидан — ниҳоллигидан шундай тарбиялангки, у улғаяр экан, «нобоп бола чиқди» деб унинг тарбияси учун кетган умрингизга асло ўкинманг. Фарзандингизга боқар экансиз, Сизнинг муносиб ўринбосарингиз ўсганлиги, у кишилик жамиятининг муносиб авлоди эканлиги билан бир умрга фахрланинг.

Машҳур педагог А. Макаренко айтганидек, фарзандни ота-оналик орзу-ҳаваси учун ўстирмай, балки буюк мамлакатимизнинг ҳақиқий граждани қилиб тарбиялашингиз кераклигини бир дақиқа ҳам ёдингиздан чиқарманг.

Ниҳолни ёшлигидан тарбиялайлик. Келажакдаги унинг ширин-шакар меваси дилни қувонтирсин, ҳамиша қалбингизни шодликка тўлдирсин.

Э. ҚОДИРОВ.

Тарбия — ҳаммамизнинг вазифамиз

Газетангиз «Инсон одоби билан...» темасида мунозара бошлаб, хайрли ишни давом эттиряпти. Айниқса бу мунозарага атоқли олимларимиз, ёзувчиларимиз, тажрибакор кексаларимиз ва тарбия соҳасида иш олиб бораётган педагогларимизнинг бераётган маслаҳатлари кўпчиликка манзур бўлмоқда. Буни газетада босилиб бораётган мақолалардан билиш мумкин. Кўпчилик қатори газетада босилган материалларни системали равишда ўқиб боряпман.

Газета орқали шу мунозарага иштирок этиб, бола тарбиясида содир бўлган баъзи нуқсонларнинг сабаби устида тўхтаб ўтмоқчиман.

Мактабимиз республикада атоқли илм-тарбия макони ҳисобланади. Унда тарбияланаётган 1800 дан ортиқ болага 80 га яқин ўқитувчи жон куйдириб таълим беряпти. Ҳар йили мактабни тугатаётган юзлаб ўқувчилар олий ўқув юртларида муваффақият билан илм олишади. Аммо шундай катта даргоҳда ҳам айрим хулқи «совуқ»ларнинг учраб туриши ўқитувчилар коллективини қаттиқ афсуслантиради. Улар қаердан пайдо бўлишади. Сабабчилари ким? Бунда кимни айблаш керак?

Келинг, яхшиси бир ўқувчининг одоби ҳақида сўзлаб берай. Ўзингиз хулоса қиларсиз.

Мактабимизнинг 8-синфида Мирсоат Аҳроров исмли ўқувчи бор. У ҳар куни бир бозорга тушиб савдо сотиққа аралашмаса туролмайди. Агар бирор нарсани олиб сотиш имконини қила олмаса, бозорда шалдироқ араваси билан деҳқонларнинг юкини ташиб киракашлик қилади. Бир-икки сўм топгач, кўнгли тинчиб уйига қайтади. 14 ёшга борган болани шундай иш қилишга ким мажбур этяпти? Ҳеч ким.

Нега бўлмаса бола бундай аҳволга тушиб қолди?

Сабаби бундай:

У 7 ёшидан бошлаб савдо ишига аралашди. Боланинг отаси илгари кабобпазлик қилар эди. Ўша вақтларда у доимо отасига «қарашиб» юрди. Бу «қарашиш» узоқ вақт давом этди. Бола кейинчалик «мустақил савдо қилишни» ҳам ўрганди. Ўша кезлари ўқитувчилар бунинг оқибати ёмон бўлишини ота-онасига айтдилар. Аммо бундай маслаҳатга эътибор берилмади. Оқибатда боланинг хулқида ҳам жиддий нуқсонлар пайдо бўлди: ёлғончилик, қаллоблик, шалоқ сўзлар билан ўртоқларини (айниқса қизларни) ҳақорат қилиш, ўзидан катталарни ҳам ҳурмат қилмаслик, бетга чопарлик каби ёмон иллатлар унинг одати бўлиб қолди. У ҳатто кейинги кунларда ота-онасини ҳам менсимайдиган бўлиб қолди. Ота ёки ака пул берса олмайди.

— Мен бозордан ишлаб топаман, — деб ўртоқларига мақтанади. Чўнтагида доим пул бўлишини истайди.

Болани пул бузади, деганлари тўғри. Шу ўринда яна ота-оналаримизга такрор эслатиб ўтмоқчиман. **Баъзи оилалар боланинг келажак тақдирини ўйламай, савдо ишига аралаштиради, ҳатто ўзлари ишлаётган савдо дўконларида ёки қариндош-уруғларининг қўлига топшириб, қонунсиз равишда савдо тармоқларида фойдаланадилар.** Бола бозорда турли жойлардаги кишилар билан муносабатда бўлиши натижасида унда «бозор иллатлари» пайдо бўла бошлайди. Ёлғончилик, қаллоблик, ўғрилик, дағаллик, ўзидан катталарни ҳурмат қилмаслик каби ножўя ҳаракатларни қилади. Ўзини «пулдор бойвачча» ҳисоблаб, ўртоқларини менсимайди. Доимо ўз манфаатини кўзлайдиган бўлиб қолади. Айб қилса, бўйнига олмайди, сизни айбдор қилишга ҳаракат қилади.

Бундай ярамас аҳвол бола катта бўлган сари тобора такомиллашади. Кейинчалик у бу иллатлардан узоқ вақт қутула олмайди.

Илгари бозорда гўшт, қовун, айрон, пакет сотиш билан шуғулланган Абдураҳим Мўминов, Қудрат Одилов, Эргаш Каримов каби юқори синф ўқувчилари ҳозирги кунда савдога аралашмасалар ҳам, аммо уларнинг хулқларида бозордан юқтирган иллатлари тугагани йўқ. Бундай мисолларни ҳамма мактаблардан топиш мумкин.

Шунинг учун ҳам бола тарбиясига ёшлигидан жиддий эътибор беришимиз керак. Акс ҳолда, боланинг ахлоқи бузилса, уни қайтадан тарбиялаш ниҳоятда қийин.

Шу сабабли бола тарбияси бутун жамоатимизнинг асосий вазифаси деб қараш керак.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ,
Меҳнат Қизил Байроқ орденли 24-мактаб ўқитувчиси.

ОДАМИЙЛИК

Менга газетангиз ёқиб қолди. Тошкентга келганимда, аввало шу газетани олиб ўқийман. Қўқонда ҳам бу газетанинг муҳлислари анчагина. Газетада босилаётган мақолалардан айниқса, одоб ҳақидаги мунозара материаллари диққатимни ўзига тортди.

Дунёда шунчалар одобли, яхши кишилар борки, уларнинг таърифини қилишга сўз тополмайсан киши.

Қўқонлик эканлигимни юқорида айтган эдим. Бир ярим йилдирки, 16 ёшли укамнинг бошига ёғоч тушиб юролмайдиган бўлиб, сўздан қолди. Тошкентлик профессорларга кўрсатиш учун 15-шаҳар касалхонасига олиб келиб жойлаштирдик. Онажоним укамга қараш учун бирга қолдилар. Вақти-вақти билан улардан хабар олиш учун Тошкентда туришим керак. Лекин қаерда?.. Шундай пайтда уйларининг тўрини берган кишиларнинг таърифини қилиш учун сўз топиб бўлмас экан. Менга Сағбон кўча, 7-тупик, 2-уйдаги хонадон ўз бағрини очди.

Бу оила эшигини очдигина эмас, қулфи дилини ҳам очди. Мен ҳозир авваллари нотаниш бўлган кишиларнинг энг эрка фарзанди ҳисобланаман. Касалхонага овқат олиб бормоқчи бўлсам, бирга боришади. Қўқондан дадам, акамлар келишса, энг яқин меҳмонларни кутгандай кутиб олишади. Буларга бўлган ҳурматимни қандай ифода этишни билмайман. Бу энг олий одамийлик эмасми?!

Бундай меҳрибончилик беморга ҳам руҳий озуқа беради. Жонкуяр врачларимиз — соғлигимиз посбонлари ҳам қўлларидан келганича ёрдам бермоқдалар. Айниқса ширинсўз, камтар профессор А. Раҳимжоновдан жуда ҳурсандмиз.

Эзгу фазилатни ўзига касб қилиб олган ёруғ юз, лафзи пок кишиларимиздан умрбод миннатдормиз.

Х. АКРОМОВА,
Қўқон Давлат педагогика институтининг студенти.

„ЕТТИ ҚЎШНИ — ОТА-ОНА“

Ўғил-қизнинг мактабда бўлиш муҳлатини билиш, ўқишдан қайтгач уни жисмоний ва фойдали меҳнатга одатлантириш оила учун ҳам, бола учун ҳам муҳим аҳамиятга эга. Бундай қилинмаган тақдирда бола ўз вақтига ўзи хўжайин бўлиб қолади. Кўчакуйга чиқиб, бемаҳал юришга, ноўрин хатти-ҳаракат қилишга одатланади. Баъзан эса, жиноий йўлга ҳам кириб олади.

Ота-оналари ишда бўлиб, ўзича иш тутадиган баъзи бир болалар бундай «имконият»га кўпроқ эга бўладилар. Бундайларни қўни-қўшнилар, маҳалла аҳли доимо назорат қилиб туришлари керак. Ота-боболарнинг: бир болага етти қўшни ота-она, деган ҳикматли сўзи бежиз эмас, албатта. Чунки, келажагимиз бўлган ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш ҳозирги кунда жамоатчиликнинг муҳим иши бўлиб қолмоқда.

Яқинда бир ачинарли воқеанинг гувоҳи бўлдик. 10-шаҳар касалхонасининг кўз клиникасида эндигина ўн баҳорни кўрган Асқарнинг бир кўзи операция қилиб олиб ташланди.

Операциядан сўнг бола ҳузурига кирдик. Ўнг кўзи бойланган, чап кўзи уйқуга кетган бола иситма аралаш алаҳлар:

— Сул атти, сул атти, — дея қўли билан ишора қиларди.

— Ким отди?

— Шермат, Шермат!

Воқеанинг қандай содир бўлганлиги шу топда Асқарнинг кўз олдидан кино лентаси каби бир-бир ўтиб турган бўлса керак...

Асқарнинг онаси Гулсара Эрманова — «Ўзбекхиммаш» заводи ишчиси уйга қайтади. Ўғли ва қайнонаси уйда йўқ.

Кампир неварасини олиб, қўшни маҳалладаги бир танишиникига боради. Асқар ўйинқароқлик билан кўчага чиқади. Хаёл ўтмай кўзини ушлаганича «войвойлаб» бувиси ёнига келади. Кўчада ўқёй отиб юрган Шермат уни бир кўзидан жудо қилган эди. Ана, ўйин, ана болани назоратсиз қолдиришнинг оқибати.

Унга тош отган 12-мактабнинг ўқувчиси Шермат Нурматов 14 ёшда. Лекин ёшлигидан яхши билан ёмоннинг фарқига бориб ўсмагани, тўғри таълим олмагани учун ҳозир ҳам қуйилмаган. Унинг қилгилиги биргина бу эмас. Маҳаллядагилар Шермат деса, бети қурсин дейдиган бўлиб қолишган. У отган тош Тўхта исмли аёлнинг бетига теккан. Шермат Томанинг бошини ёрган, укаси Эрматни трубадан итариб юборган. Она эса, ўғлига таълим бериш ўрнига, ҳар сафар унинг ёнини олади. Отаси кекса бўлса. Шу яхшими?

Ота-она учун бола азиз, албатта, лекин, фарзанднинг одоби ўзидан ҳам азиз бўлиши керак. Отанг боласи бўлма, одам боласи бўл, дейишади кексаларимиз. Фарзандларимизни келажакда эл-юрт, жамиятимиз учун хизмат этишга қобилиятли қилиб тарбиялаш биз, ота-оналар учун ҳам фарз, ҳам қарз эканлигини унутиш ярамайди.

Шерматни ҳам ахлоқли ва одобли қилиб тарбиялашнинг имкониятлари кўп. Бироқ, унинг онаси бунга эътибор бермайди. Натижада у она сўзига ҳам қулоқ қоқмайдиган бўлиб қоляпти. Ахир, Шерматнинг укалари бор-ку. Улар акаларидан ахлоқ ва одоб ўрганадилар.

Шерматнинг онаси хато қиляпти. У бола тарбияси ҳақида маҳалла комитетига, ўғли ўқиётган 12-мактабнинг ўқитувчилар коллективига мурожаат қилиши керак. Чунки, жамоатчилик катта куч ҳисобланади.

Шерматнинг онаси эса, ҳар сафаргидек ўғлининг жиноятини бекитиш учун дарҳол Асқарнинг юз-кўзидаги қонларни ювади. Болани врачга олиб бориш ўрнига, уларни қўярда-қўймай ўз уйида олиб қолади.

Болаларни назорат қилмаслик, уларни ўз ҳолига қўйиш шу каби кўнгилсиз ҳодисаларга олиб келиши мумкин. Бундан, болани кўчага чиқармаслик керак, деган маъно келиб чиқмайди, албатта. Болалар вақтларини хушчақчақлик билан ўтказишларига имконият яратиб бериш керак. Улар бўш вақтларини кўнгилли ўтказиб, фойдали машғулотлар билан шуғулланишлари керак.

Болалар бўш вақтларини қандай ўтказишлари ҳақида ғамхўрлик қилиб, улар учун жадвал тузиб бериш керак. Кўпроқ уй-рўзғор ишларига қарашишга одатлантириш, уларга меҳнат кўникмаси бериш лозим. Улар бирон-бир фойдали машғулот билан шуғулланишлари, бунга катталар қизиқтира билишлари даркор. Шунда боланинг бекордан-бекорга тош отиб юришга вақти қолмайди. Фойдали меҳнатнинг гашти руҳий озиқ беради, хунук оқибатлардан халос қилади.

А. ОБИДХЎЖАЕВ.

КИТОБЛАР ОЛАМИДА

Маъносини англай десангиз...

Шаҳарлар, қишлоқлар, дарёлар, тоғлар, кўллар ва денгизлар ҳақида қизиқарли маълумотлар оламиз. Қадим замонлардан бери номланиб келаётган географик жойларнинг луғавий маъноси билан қизиқамиз.

Бу жой нима учун шундай аталган?— деган савол туғилди. Ҳақиқатдан ҳам ҳар бир жойнинг номи, тарихда тутган ўрни бор. Тарихий номларнинг ҳар бири луғавий маънога эга.

Масалан, Фарғона — форс тилидаги порғана сўзидан ясалган бўлиб, «Тоғлиқ водий» деган маънони англатади. Кейинчалик араб тили таъсиридан «П» ҳарфи ўрнини «Ф» эгаллаган. Сурхондарё—тожикча сурх-«қизил» ва дарё, Қашқадарё — қашқа — «тиниқ, соф» ва дарё сўзларидан ташкил топган. Японияning пойтахти Токио — японча ТО — «шарқий» ва кио —«шаҳар» сўзларидан ясалган.

Ҳурматли газетхон! Сиз шу каби номларнинг луғавий маъносини билмоқчи бўлсангиз, албатта. В. А. Никоновнинг шу йил нашрдан чиққан «Краткий топонимический словарь» китобини олишингизни тавсия қиламиз. Ундан кўпгина қизиқарли маълумотларни билиб оласиз.

Э. УМАРОВ.

Ҳадича Бекмуҳаммедова Тошкент тамаки фабрикасининг илғор машинисти, коммунистик меҳнат зарбдоридир. Ҳозирги кунда у зўр ғайрат билан меҳнат қилмоқда.
Суратда: Ҳадича Бекмуҳаммедова.

А. Палехов фотоси.

1933 ЙИЛ

12 НОЯБРЬ. Тошкентда «Ўрта Осиё адабиёти» газетасининг биринчи сони чиқди.

15 НОЯБРЬ. Тошкент 2-нон заводи фойдаланишга топширилди, шаҳарда нон ёпиш суткасига 200 тоннага кўпайди.

25 НОЯБРЬ. Тошкент ошхона фабрикаси иш бошлади. У ҳар куни 30 мингга яқин таомлар тайёрлаган.

29 НОЯБРЬ. Тошкентда пианиночи Григорий Гинзбургнинг концерти бўлиб ўтди.

8-9 НОЯБРЬ. Зарбдор колхозчиларнинг иккинчи слёти бўлиб ўтди.

ДЕКАБРЬ. Тошкентда «Транспортний рабочий» газетаси чиқа бошлади.

ДЕКАБРЬ. Ўзбек Давлат драматик театрига Ҳамза номли давлат Академик театри номи берилди.

30 ДЕКАБРЬ. Тошкентда Арманистон Шарқ намунавий оркестрининг концерти бўлиб ўтди.

* * *

Тошкентда 1890 йилда телефон станцияси ишлай бошлаган эди. У иш бошлагандан буён ўтган 18 йил мобайнида фақат 300 абонент бўлган. 1918 йилдан 1932 йилгача абонентлар сонига яна 700 номер қўшилган.

1933 йилга келиб эса, абонентлар сони 3000 ни ташкил қилиб, абонентларга фақат икки телефонистка хизмат кўрсатар эди.

* * *

Ўзбекистон ССР Советлари Марказий Ижроия Комитети қошидаги фан комитетининг кутубхонасига асос солинди. Кейинчалик у Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг фундаменталь кутубхонаси қилиб қайта ташкил этилди.

* * *

Республикадаги кутубхоналар сони 607 тага етди. Булардан 209 таси қишлоқларда эди.

* * *

Ўзбек сабзавот, картошка тажриба станцияси (ҳозирги Ўзбекистон сабзавот-боғдорчилик экинлари ва картошка илмий текшириш институти) тузилди.

* * *

Республика давлатга 1 миллион 484,3 минг тонна пахта сотди.

* * *

«Турман Вакуум» пахта териш машиналари ҳайдовчилари ўртасида ўтказилган Бутуниттифоқ конкурсида Ўзбекистон механизаторлари ғолиб чиқдилар.

Конкурсни ўтказиш бўйича Ўрта Осиё штаби «Боёвут» совхозининг тракторчилари Иван Бобак ва Николай Кобизевларни, шунингдек Бувайда МТС нинг тракторчиси Саид Парпиевни қиммат баҳо совғалар билан мукофотлаган.

* * *

Ўзбекистон Совет композиторлари союзи ташкил топди.

* * *

Ўзбекистов ССР ер ишлари Халқ комиссариятининг органи «Пахта учун кураш» ойлик журнали чиқа бошлади. 1933 йилда бу журналнинг бешта сони чиқди.

* * *

Тошкентда трамвай йўлларининг узунлиги 603 километрга етди.

* * *

Республикадаги колхозлар сони 9 734 тага етди. Бу колхозлар 600 мингдан зиёд деҳқон хўжаликларини ўзига бирлаштирган эди.

Қўлни-қўлга бериб

Бетон қориш узели олдига шағал келтирган самосвал шофёри Иван Руденко мастер Тамара Метницкаядан:

— Тамара, шағал етарлими, ё яна келтирайликми?— деб сўраб қолди.

— Узел ишлаб турганда бу урвоқ ҳам бўлмайди. Яна ўн-ўн беш машина жамлаб қўйинглар.

— Бўпти. Фарид билан Салим бетон ташишга чиқса, биз бешовлон шағал таший берамиз, — деди шофёр.

Узел қурилиш объектининг юраги ҳисобланади. У тўхтадими, қурилиш ҳам тўхтайди. Шунинг учун ҳам мастер ўртоқ Метницкая ҳамиша ўз ишига пухта.

— Ҳар сменада 25 кубометр бетон тайёрлашимиз керак, — дейди мастер, — бироқ, шу кунларда 28—30 кубометрга етказиб бетон тайёрлаб чиқаряпмиз. Бу эса, қурилиш суръатини тезлаштиряпти.

Прораб ўртоқ А. Каменев бизни қурилиш объектига бошлар экан, бу ерда коммунистчасига ишлаётган бинокорлар ҳақида мароқ билан гапира бошлади. У, аввало, коммунистик меҳнат коллективи номини олиш учун курашаётган ўртоқ Анатолий Иноземцев бошлиқ бригада дурадгорларининг ажойиб ишлари, қўлга киритаётган ютуқлари тўғрисида гапиради.

— Чиндан ҳам бу илғор бригада бинокорлари фидокорона меҳнат қилишяпти. Ҳар бир дурадгор ўзига бириктилган топшириқни шараф билан бажаришга ошиқади.

Бу ерда қурилиш ишлари жадал суръатлар билан олиб борилаётир. Бетончиларми, арматурачиларми, дурадгорларми ҳаммаси ҳам бир жон, бир тан бўлиб меҳнат қилишаётир. Шуниси қувончлики, ҳар бир қурувчи қилаётган ажойиб ишининг моҳиятига тушуниб етади.

Азамат ҳарбий бинокорлар билан биргаликда ҳалол меҳнат қилаётган 3-қурилиш трестига қарашли 36-қурилиш бошқармасининг 2-участкаси қурувчилари ўртасида мустаҳкам ҳамкорлик ўрнатилган. Ҳарбий қурувчилар Александр Карпов билан Казим Куривапов ўртоқлар крандан бетон қоришмаси қабул қилиб олишса, Абдулла Зокиров билан Насиба Абдулина ўртоқлар эса қабул қилинган бетонни текислашади.

— Биз бу ерга шу йилнинг февраль ойида келган эдик, — дейди коммунист мастер ўртоқ Учқун Маллабоев,— қисқа вақт ичида завод янги корпусининг икки қаватини тикладик. Ҳозир бизнинг бригада азаматлари йиллик планни СССР Конституцияси кунигача бажариш учун курашяптилар.

Ленин номли радиолампа заводи учун қурилаётган янги бино замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозлашга мослаштирилган ишчилари ҳарбий қурувчилар билан бирга қўлни-қўлга бериб меҳнат қилишаётир.

М. Иброҳимов.

Адабий меросимиздан

АБДУЛЛА АЛАВИЙ

ОТАШИН ШОИР ВА ОЛИМ

Абдулла Алавий — йигирманчи йиллардаги ўзбек шеърияти, адабиётшунослик, тилшунослик ва адабий танқидчилигида кўзга кўринган сиймолардан бири.

Абдулла Алавий 1903 йилда Пискентда зиёли оиласида дунёга келди. Отаси ўртаҳол деҳқонлардан бўлиб, замонасига нисбатан ўқимишли, айниқса, адабиёт ва тарихдан чуқур билимли шахс эди. Зийрак ва синчков Абдулла ёшлигиданоқ яхшигина адабий китобхонлик муҳитида камол топди. Бошланғич мактабни битиргач, хусусий мутолаага берилди. Бунинг устига у Пискентда истиқомат қилувчи Аксентьев (агроном) ва Арсени Петрович Спиридонов (врач, ҳозир ҳам ўша ерда ўз вазифасида ишлаб турибди) каби илғор рус зиёлилари билан дўстлашди. Рус тили ва адабиётини кунт билан ўрганишга киришди, тез орада яхши билим ва малака ҳосил қилди.

Октябрь революциясидан кейин аввал Пискентда, кейин Тошкентда ўқиди. Шу орада ўқитувчилик ҳам қилди. 1924—1927 йилларда Ленинграддаги Шарқ тиллар институтида ўқиди ва айни вақтда ўзи ҳам институтда ўзбек тилидан дарс берди. Араб, форс, француз латин ва бир қанча туркий тилларни чуқур ўрганди.

Ёш бўлишига қарамай, ўз касбдошлари орасида катта обрў қозонган Абдулла адабий ижод соҳасида ҳам анча баракали фаолият кўрсатди. Изловчан, ақл ва истеъдод соҳиби бўлган шоир йигирманчи йилларнинг аввалидан бошлаб асосан шеърият бобида қалам сурди. У шоир сифатида анча мураккаб йўлни босиб ўтди. Ўша даврнинг бир қанча қаламкашлари каби Алавийнинг ҳам илк шеърларида изланиш, тараддуд, баъзан шубҳа ва иккиланиш, ижодий ҳаётда тўғри йўлни топиб олишга кизғин интилиш яққол кўзга ташланиб туради. Аммо бу унинг шеърларида узоқ давом этмади. У ўзининг ижодий йўли янги замон, ижтимоий тузум ва янги дунё қураётган халқ билан ҳамқадам ва ҳамоҳанг бу йўл оғир ва машаққатли бўлса-да, келажаги порлоқ эканлигини тез орада англаб олишга муваффақ бўлди:

Йўл оғир ва узоқ...
Бироқ
Умид кўп ва порлоқ!:

Дарҳақиқат, шоирнинг ижодий эволюциясига кўз ташланса, унинг юқоридаги шеърий баёноти кейинги фаолияти учун бош ва марказий чизиқ бўлганлигидан далолат беради.

1925—1930 йиллар мобайнида «Ер юзи», «Аланга», «Маориф ва ўқитғувчи» журналларида Алавийнинг «Англадим», «Карвон», «Арслонбобога». «Бу кеча», «Тифлис», «Йуловчи», «Денгизга», «Эркин саҳоб» («Оқ булут»), «Октябрь арафасида» каби шеърлари босилиб чиқди. Шоир шеърларининг мавзу доираси замонавий муаммоларни ўзига хос услуб ва овоз воситасида ифодалаш билан характерланади. Алавий қайси бир мавзуни қаламга олмасин, уни ғоявий жиҳатдан пишиқ, етук поэтик маҳорат, гоҳо жўшқин, гоҳо нозик ва мулойим лирик тарона тарзида ғоят сержозиба этиб ишлашга интилади. Бунга шоирнинг «Тифлис» шеъри мисол бўла олади. Алавий бу шеърида янги социалистик шаҳар жамолининг ранг-баранг жилваларини тасвирлар экан, бунинг учун узундан-узоқ жим жимадор ташбиҳлардан, қуруқ тавсифбозликдан сақланади, у шаҳарнинг бадиий таърифини ихчам, пишиқ, қуйма мисраларда жўшқин лирик ҳарорат билан ёзади. Шаҳар ҳуснига янги замон бахш этган характерли белгилар, файз ва фазилатларни шоирона шавқ-завқ билан куйлайди.

Шоир замонавий мавзуни шеърий тилга кўчирар экан, уни рамзий образлар воситасида тасвирлашда жуда нозик ва ўзига хос йўл тутади. Қаламга олинган воқеани англатиш учун табиат манзараларидан фойдаланиб, реал воқелик ҳодисаларини жуда таъсирчан этиб тасвирлашга муваффақ бўлади. Шоир «Эркин саҳоб» («Оқ булут») шеърида республикамизда ўша йилларда хотин-қизлар озодлиги учун бораётган шиддатли кураш процессининг чуқур моҳиятини англатиш учун табиат манзараларини асосий тасвир воситаси сифатида танлайди: оқ булут — аёллар образи: тун зулмати — реакцион кучлар образи; Қуёш — қудратли ҳаётбахш куч тимсолидир.

Бундай шеърларида фикр, туйғу, жозибали тасвирот, қайноқ ҳаётга муҳаббат кайфиятлари билан уйғунлашиб, юртимизнинг мислсиз гўзал табиати тўғрисида ўқувчида жонли тасаввур ҳосил қилади:

На дилбар ер эмиш гўзал масканинг,
Жаннат парчасимиш ҳар қиринг,
сойинг.

Алавий ғоят нозик лирик шоир бўлибгина қолмай, адабиётшунос, танқидчи ва катта тилшунос олим ҳам эди.

Қуйида шоирнинг бир неча шеърларини газетхонларимиз диққатига ҳавола қилаётирмиз.

ОКТЯБРЬ АРАФАСИДА

(Байрам тантанаси сурати)

Ботмишди қуёш
Тутмиш эди лола каби шом,
Нурли юзумга юмшоқ ипакдан қора
чиммат.
Хисларимни қучар эрди гўзаллик ва
масаррат.
Кўк эрди очиқ.
Эрди фарахомиш бир оқшом.

Кўк сийнаси юлдузлар ила эрди
чароғон;
Кўк акси-ла
Кўзгу каби денгизда чамандай...
Ҳар ёғда чироғлар эди чандон,
Оқшом жуда шам-ди
Ҳар нарса юзин сийпар эди шонли
қизил нур;
Ёш қиз ва йигитлар
Ҳар ён югурарди,
Уйнарди, куларди.
Ҳар жон эди масрур.

Юкчи, кемачилар,
Яна кўп ишчи.
Хотин-қиз,
Ўнг, сўл кўчалардан
Мажлис ерига тинмай ўтарди.
Меҳнат юкидан қадди букилган
Чол ишчи-да ўз кампири бирлан
Ошиқарди,
Йиқила-қўна, тез-тез.
Уйнарди қизил нур,
Куйларди масаррат
Мажлис сари
Ишчи Қора Аҳмад.
Йиртиқ қора кафшин судрар эди,
Нашъали, масрур.

Жонбахш эди, чоғ
Барча эди эмди чароғон,
Яшнарди қулуб устида ҳандон,
Бу қирмизи юлдуз!..
Сув сатҳи оловланмиш эди,
Тинч эди денгиз
Ёқут каби ол ўт ўралмишди, порлар,
Уйнар эди нурлар.
Қаршимдаги уйда
Бир нашъали куй титради,
Куйлар эди бир қиз,

Ҳар шай шан эди...
Эрди фарахбахш бир оқшом,
Чин номи-ла:
Байрам эди!
Байрам эди!
Байрам эди!!!

Ялта. 1928 й. ноябрь.

(«Маориф ва ўқитувчи» журнали 1928 йил, № 12).

ЭРКИН САХОБ

(ОҚ БУЛУТ).

«Паранжилар олинмоқда. Хотин-қизлар мажлисларимизга иштирок этмоқдалар».

(Бир мактубдан).

I

Қоронғу даҳшатли кечанинг қўйнида,
Кўмилмишди нозик оқ булут,
Зулматдан кишанлар у нафис бўйнида
Бўғар эди «ҳаққинг»,— деб «унут!» —
«— Унутқил «ман»лигинг, унутқил барчасин,
Эсдан чиқар ўйноқ кунингни,
Баҳорнинг шамоли белингдан қучмасин,
Титратмасин нафис танингни»...
«— Сан манга тутқунсан, сан манга ўлжасан.
Чиқарман деб эрликка ўйлама,
Зулматдан сан учун бичганман бир кафан,
Кун нуридан кўйлак сайлама!»
«Бу кафан ичида сув бўлиб эрирсан;
Зулмат каби қора тус олиб
Бўларсан мандайин эзгучи бир туман,
Қуёш нурин тўсқил тўр солиб...»
Шундайин сўз билан қўрқитиб, сўкарди,
Жаллод каби манфур қора куч.
Оқ булут индамай ёшини тўкарди,
Кўтармасдан бош сира ҳеч...

II

Бир замон кўринди кун чиқиш ёғдан —
Тонгнинг қизил порлоқ юлдузи.
Эсмакка бошлади саҳарнинг боғидан
Насим олти гулнинг ёш қизи:
«— Гўзал қиз, йиғлама, оч кўзинг, ман келдим»
Деб сорилди қизнинг танига.
Кун юзин кўролмас бойкушдай бўлуб дам,
Қора кеча кирди инига...
Оқ булут яшнади, оқ булут севинди,
Қучоқлади қизнинг бўйнидан:
«— Ўртоқжон, кўп яша, қутулдим ман эмди,
Қора кечанинг манфур қўйнидан...»
Булутнинг кўзлари шодликдан ёшланди,
Қизил нурга юзи кўмилди,
Эртанинг балқиган қўлига ташланди,
Қуёш сочқан сувда чўмилди.

1927 йил, 19 март, Ялта.

(«Ер юзи» журнали 1927 йил № 21).

ЙЎЛОВЧИ

Яшамоқ йўлида
Қуюндай дарбадар дўлашдим,
Сой ошдим, қир ошдим...
Курашнинг чўлида
Ман
Бошимдан
Кўб кунлар кечирдим...
Оловли кўнглимнинг тизгинсиз
отиға
Қуёшнинг нурини ичирдим!..
Этдим
Тебраниш ҳаддини,
Тараддуд саддини
Азмимнинг ўтиға
Ёндирдим, йиқдим...
Курашда чиниқдим.
Бироқ
Ман
Бир оёғим билан
Кечмиш қирғоға
Босиб қолганман,
Узга оёғим билан
Замон оёғиға ўтуб олғонман.
Умид кўб...
Илгари интилиш
Ҳам
Тилак
Бирлан
Тўлуғдир юрак...
Шунинг-чун:
Курашда берилмас бу заиф
кўкрак.

«Умид кўб...
Илгари интилиш
Ҳам
Тилак
Бирлан
Тўлуғдур юрак!...»
«Соғ бўл,
Оқ йўл!
Орқада қолмайман!
Йўлдан ҳеч тоймайман!
Тоғларни,
Қирларни,
Бор қийинлиқларни
Назарга олмайман!!!» —
Деб жавоб бераман.
Илгари интилиб,
Кўкракни кераман,
«Йўл узоқ,
Қийинлиқ
Йўқ эмас.
Ҳар нафас
Бир тўсиқ
Учрайди...
Кечмишни ботқоғи
Бор кучимни олған,
Ёлғиз суратим қолған».
Шунинг-чун:
Ҳар тўсиқ
Бир ўқ
Бўлуб манга қадалар...
Шунинг-чун:
Сафарни мандан сўнг
Бошлаған йўлчилар,
Мани ортда қолдириб,
Узушиб кеталар...
Йўл оғир ва узоқ...
Бироқ,
Умид кўб ва порлоқ!
Интилиш
Ва
Тилак
Билан
Тўлуғдур юрак..!
Шунинг-чун:
Илгари интилиб
Керилар кўкрак!
Шунинг-чун:
Қарамай ҳар ҳолға
Кетаман олға! Олға!
Кеча-кундуз дам олмай,
Қарамай кун-кўлкага
Тўхтамай
Илгари кетмак истайман!
У турли ўлкага
Эмаклаб бўлса-да,
Етмак истайман...!!

1929 йил, 7 январь, Ялта.

(«Маориф ва ўқитувчи» журнали, 1929 йил, № 2—3).

АРСЛОНБОБГА

На дилбар ер эмиш гўзал масканинг.
Жаннат парчасимиш ҳар қиринг,
сойинг,
Шонли бир тарихдир жонли
манглайинг,
Эриган инжудир сувларинг сенинг.
Кенг қучоғинг гўзалликнинг ватани,
Яшил бахмалларда сирли оғочлар.
Тараб силкиталар зумраддай сочлар
Сабонинг лабларин сезган чоқ тани.
Оқ сочда кўмилган ҳайбатли
бошинг —
Узра оқ булутдан кўркам амома,
Шамол ўлкасидан келганда нома,
Олтин хатлар ёзар Мирза Қуёшинг.
Тобинарлар сенга барча жонворлар,
Бўрилар, айиқлар, қўйлар, қўзилар.
Увлашиб, югуришиб, маърашиб
ўйнар,
Даргоҳинг кенг эмиш, ҳар бир нарса
бор.
Бағрингда қолдириб олтиндан бир
из,
От қамчилаб тўкар кундуз баҳодир,
Шунда қурар лола баргидан чодир,
Кечанинг париси — оқшом отли қиз.
Вужудингни қора тусли тун ўрар,
Зулматдан ясалган зўр капалаклар,
Учишар... Ердаги юлдуз — чечаклар,
Кўк чечаги — юлдузлар-ла
сўйлашар.
Тонг бўзарар... Насим руҳ берар
манга,
Юзар кўк денгизида булут ғозлари,
Кўк атлас кийимли олтинсоч пари,
Оташин бўсалар бахш этар санга.

Арслонбоб.
6—IV—1927 й.

БУ КЕЧА

Ҳар томон жим. Кўк юзида елпирар
Оқ булутнинг юпқа харир лунгуси.
Ҳар нарсани силар, сийпар, эркалар,
Бу кечанинг юмшоқ йипак кулкуси.
Ҳеч киши йўқ. Сув бўйида бир ўзим,
Қўшиқ айтган шаршаракни ўпаман.
Ойнинг кумуш нурин эмар оч
кўзим,
Ой бетига марваридлар сепаман.
Ўйга толган юксак Боғбош тоғиқнинг
Қори ойда оқ садафдек ялтирар,
Елпинидан сирли саҳар чоғининг
Япроқчалар қалбим каби қалтирар.
Кеч нашъасин кўнглим ичра
соламан,
Нозик ўйларимга яна толаман.

1927 йил 8 июль.
Арслонбоб.

(«Ер юзи» журнали 1927 йил № 25).

ДЕНГИЗГА!

Узоқдан,
Кўб узоқдан...
Узоқ... Кунчиқар ёқдан,
Санга
Келганман
Нажотни
Санда деб
Билганман,
Эй, кучли денгиз.
Чўлларнинг бағридан,
Ботқоқлар қаъридан,
Сўлғун юзлар ила,
Ҳорғун кўзлар ила,
Қуриғон гавдам-ла,
Умидли қадам-ла,
Елганман ,
Санга келганман!..
Мозийнинг қоронғи!
Тор ҳам рутубатли
Маҳбасида кўб ётдим...
Борлиғим қуриди,
Кўкрагим чириди,
Бу махбас ичида.
Қамишдай тўп-тўғри
Қоматим букулди.
У қора кунларнинг
Эрта ва кечида;
Ўйноқи кўзимдан
Умидлар
Ёш бўлуб,
Тупроққа тўкилди...
Бу мозий
Махбаснинг
Қирқ қулф-ла
боғланган
Темир дарвозасини
Сўнг кучим ила очдим
Санинг қўйнингга
қочдим-
Қоронғу рутубатда
Кечган азиз умрнинг,
Ўқийин қазосини!
Эй, олов юзли денгиз,
Эй, оташ нафасли хол,
Истасам, музлаб
қолган
Гавдамни қуюнларинг,
У жонли тўлқинларинг
Ила;
Менда жўшай
Кўпирай, тошай!
Шу чоқ жилвалансин
манга
Порлоқ
Шафақ юзли
Истиқбол!!!
Қўй, сўйласин
билганин!
Кирли, сассиқ соҳилда
Боқиб турган тўдалар-
Инсон сурат подалар!
Кучли ўт тўлқунларинг
Қонли бир ўлум бўлуб,
Кўринади кўзига,
Ўз қинғир қарашидан.
Кел,
Кел, о тўлқинлар, кел,
Бутун гавдамни ўра!
Махбасдан кетирдигим
Қирлар битсин,
Йўқолсин..
Ёлғиз тоза тан қолсин;
Қалбимнинг борлиғига
Махбасда йитирдигим
Умид
Яна нур солсин...
Бошлайин ҳаётни
Яна қайта бошдан!!!

Ялта. 1928 йил 1 май.

(«Маориф ва ўқитувчи» журнали 1928 йил № 8-9).

I Маълумки, Алавий сил касалига дучор бўлган эди. Шу сабабли кўпинча у Ялтада даволанар, бу тахлит шеърлар шоирнинг соғайишга умидворлик кайфиятларини ифодалаган.

АНГЛАДИМ

Ахтардим, ахтардим, ахтардим сани,
Ерлардан, кўклардан, тоғлардан, чўллардан,
Ахтардим, ахтардим, ахтардим сани —
Тўлқинли денгизлар, сокин кўллардан!
«Алла» деган куйлар, ширин сўзлар-ла,
Энг аввал бешикда кўриндинг. Кўрдим...
Олтин табассумлар, қийғоч кўзлар-ла:
«Юксал! Ахтар!» — дединг, ўрнимдан турдим.
Умримнинг у тиниқ, маъсум чоғидан
Алдамчи кўзларни мафтуни бўлдим,
Олтин табассуминг райҳон боғидан
Бир гул уздим, унинг мажнуни бўлдим.
У кундан йўл солдим сани сўроғлаб,
Ахтардим, изладим ҳар қайси ердан,
Ишқинг гули қўлда, бағримни доғлаб,
Ўсанмай: «Қайдасан—қайдасан?» диёрдан?
Гўдаклик чоғимда қидирдим сани,
«Тоҳо»нинг титраган нозик куйидан;
Йигитлик кунимда чорладинг мани
Гул танли қизларнинг ниҳол бўйидан.
Топмадим унда ҳам яна югурдим,
Хаёл гулшанингга самандар каби;
«Ё ҳув! Ё ҳув!» шердай югурдим,
Асосиз, жандасиз қаландар каби.
Баҳор ўз яшнаған олтин тиғи-ла,
Қишнинг сариғ ёйин узган чоғида!
Мағрибда титраған ёқут денгизда —
Олтин қайиқчалар келтирган чоғда!
Изладим, қидирдим, топмадим дарак,
На қадар югурсам, тинмай елсам-да;
Қуёшни қутлашиб чинор-ла терак
Кулганда ахтардим йўқинг билсам-да.
Ахтардим, сўрадим ўлум элидан,
Чеҳраси сарғайғон у япроғлардан;
Сўрадим дарагинг қишнинг елидан:
Совуқ кафанлардан, оқ тупроқлардан!
Изладим, ахтардим, топмадим сира,
Излашда юзимнинг зиёси кетди;
Зиёдан қайтароқ юз миллион карра,
Қалбимнинг сафвати, жилоси кетди.
Эсим кирди, эмди билдимки: эй воҳ!
Ахтардим эмиш ёз олдизли ҳавоя!

1922 й. май.

(«Маориф ва ўқитувчи» журналидан).

КАРВОН

Карвон ўтадир; карвон ўтадир,
Тийран фарёди кўкка етадир.

Йироқ ўлкалардан, узоқ йўллардан,
Карвонлар келадир тинмай босиб йўл;
Қочиб шахарлардан, ўзиб чўллардан,
Кетамиз билмасдан надур ўнгу-сўл.

Баъзан йўлимиздан юксак тоғ чиқар,
Тўхтамаймиз қўрқиб, кесиб ўтамиз.
Баъзан қаршимиздан бўронлар, қорлар
Чиқадир, уни-да босиб ўтамиз.

Баъзан бизни ўраб оладир қуюн,
Чанг ичида йўлда давом этамиз.
Баъзан саҳарларда очадир қўйин
Лолалар, майсалар, яна кетамиз.

Кўб кунлар йўл юрдик кўзлаб манзилни,
Билмайман манзилга етар кун борми?
«Севгилим шунда» — деб титратиб дилни,
Кездим... Бу йўл ҳеч етар кун борми?

Манзилим қаерда? Ўзим хабарсиз,
Билмайин кетдим ман карвон-ла оқиб;
«Унда — у манзилда ман севдигим қиз»,—
Деган хаёл билан ўфққа боқиб.

Қоронғу кечанинг юмшоқ бағрида,
Юлдузлар эртагин тинглаб йўл кездим.
Саҳарнинг маъноли у оқ бағрида,
Сабонинг нашъали бўсасин сездим.

Тун лўлиси оқ чодирин қурса-да,
Карвон тўхтамади, қолмади йўлдан.
Сафоли кечани тонгдин сўрса-да,
Секин-секин юрди, тўхтамас карвон.

Тонг қизи булутнинг мармар танини,
Қизил шоҳи кўйлак илиб ўради.
Бошига ипакли рўмоли заррин
Боғлади, попугин уюб ўради.

Тўхтамай карвон йўлдан. Кўрдим,
Қуёш чиқди, дунё зарга чўмилди.
Олтин қаҳқаҳа-ла яна табассум
Учрашди, бу жаҳон нурга кўмилди.

Карвоннинг аввалги одими секин —
Секин юрди, босган чўллар йўқолди.
Фақат бу сафарнинг йўллари текин
Кетмади; йўлимда бўз излар қолди.

1927 й.
Ялта.

ТИФЛИС

(ОҚШОМ САЙРИ ТААССУРОТИ)

Оқшом қоронғуси
Қора бахмал каби
Юмшоқ...
Ёзнинг ёқимли нафасида
Кўмилган ҳар ёқ,
Бу чоғ
Тоғ тепасига чиқ-да, [1]
Тифлисга боқ:
Ўнг-у сўл
Ҳар ёқ
Ут денгизи каби
Чироғ!
Чироғ!
Чироғ!
Чироғлар:
Кўкнинг юлдузларидай
Ялтираб кўринар,
Чироғлар.
Гуржи қизларининг
Фусункор кўзларидай
Дилбар.
Чироғлар:
Қоронғи кечада
Қора атласга
Олмосдан тикилган
Кашта...
Қура наҳри
Уп-узун,
Анчалар тизилган
Бир қора
ришта.
Чироғлар —
Ер юлдузлари,
Оқшом чаманинда
Очилмиш лолалар...
Чироғлар:
Буюк инқилобнинг
Эрка қизлари,
Ҳар бирининг танинда
Утдан кўйлак;
Белинда
Нурдан камар...
Тифлис:
Электр чечаклари очилган
гулшан,
Тифлис:
Зиё долғалари кўпирган
денгиз,
Ҳар долғоси нурдан яранмиш
бир қиз...!
Тифлис:
Бу чоқлар,
Уз юлдузлар-ла
Истайдур кўкдан-да
тутмакка,
Ҳақи бор рақобат этмакка.
Негаким:
Бу чироғлар,
Мисоли тупроғда кўкарган,
Темир оғочларнинг
Олтин ёпмишдир!
Буларнинг барчаси
Инсон отли устанинг
Кичкина бир ишидур.
Бу гўзал манзара,
Бир кун,
Инсон қўли ила яралажоқ,
У порлоқ,
Замондан бир парча каби...
Бунга боқмоқдан,
Кўз тўймас, эринмас
Бунга боқмоқдан!
Хотирға мозийдан лавҳалар
кўринмас!
Чунки:
Бу — ҳол,
Бундан
Кўзларга нур сочиб
Кўринар истиқбол!!!

Тифлис. 16 июль, 1928 й.

(«Маориф ва ўқитувчи» журнали 1928 й. № 8-9).

ХОТИРА

Абдулла Алавий тоғам бўлади. Отам Акмалхон Маҳмудхон ўғли Тошкент шаҳрининг Бешёғоч даҳасида туғилиб ўсган бўлса ҳам Пискентдан Абдулла Алавийнинг опасига уйланиб, қишлоқда деҳқончилик билан шуғулланган. Биз ҳам Пискентда туғилиб ўсганмиз. Тоғам Абдулла Алавий жуда тараққийпарвар, хурофот, бидъатларга қарши, ортиқ даражада илм-маърифатга берилган, жуда хассос, нозик таъб, озода, юқори маданиятли йигит эдилар. Тоғамиз ёш бўлганидан ака дер эдик. Отам билан Абдуллахон акамнинг фикр ва қарашларидаги зиддият борган сари кучаяр, ики орада онам бечора қаттиқ эзилар эдилар. «Ёлғизгина жони бор, уканг ундай қилмасин. Мол аччиғи, жон аччиғи, қарғаса жуванмарг бўлиб кетади»,— деса, онам юм-юм йиғлар эди.

Акам ҳар қандай қаршиликка қарамай, Тошкентга ўқишга кетиб, ҳар келганида менга ҳар хил газета-журналлар олиб келар, ўқиганларимни сўрар эди.

Абдуллахон акам сил касалига чалингандан кейин Сухуми, Ботуми ва Ялтада неча ойлаб даволанар эди. Ленинградда Шарқ тиллари институтида ҳам ўқиб, ҳам дарс берар экан. Бокуда ҳам ўзбек тилидан дарс берган. 1920 йилдан илм орқасидан кетган Абдуллахоннинг ҳар келиши онаси Ҳабибахон ва опаси Мўътабархон учун катта ҳурсандлик эди.

Пискентга келиши дўстлари учун байрам. Арсений Петровичга ўхшаш зиёлилар, олим ва шоир дўстларининг тотли суҳбатига тўймас эдилар. Абдуллахон акамнинг онаси бувим ҳам оқила, фаросат ва тадбирли хотин бўлиб, қиз эрга беришда, ўғил уйлантиришда ақлли маслаҳатчи, гапи ўтадиган обрўли одам эди. У кўп китоб ўқиган, билимдон шоирлик таъби ҳам бор эди. Опаси — менинг онам Мўътабархон жуда нозик табиатли, Навоий, Фузулий каби шоирларнинг кўп шеърларини ёд билувчи, аммо жуда кўз ёшли ҳассослардан эди.

Абдуллахон акам Самарқандда Педакадемияда доцент ва илмий текшириш институтида катта илмий ходим бўлиб ишлаб турганида (1927 йилда) уй ичимиз билан Самарқандга кўчириб олиб кетди. Акам курортдан келганда боққа созандалардан Ҳожи Абдиазиз, Абдиқодир найчи, қизиқчи, Сиддиқ ҳожи кабилар ва олим, шоирлар келар эди. Масалан, Ғози Олим Юнусов, Е. Э. Бертельс, Лоҳутий, Боту борган эди. Биз Самарқанднинг Янги Хайробод маҳалласида турганимизда Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий Газет Маҳсум деган киши билан бориб, анча гаплашиб келдилар. Шу вақтда билимдон таржимон Санжар Сиддиқ, журналист Ғози Юнус бориб қолишди. Мен ошни сузиб олиб келгунимча жуда кўп қаҳқаҳа отиб кулган эдилар. Бу кулдираётган «Муштум»да ишловчи Ғози Юнус экан.

Сира унутмайман, боғимизга эндигина ўқишни битириб Ленинграддан келган рассом Искандар Икромовни дўстлар бошлаб келдилар. Акам бу яқинда шундай ҳурсанд бўлганмиди, билмайман. Бу ёш санъаткорнинг яна бир санъати бор экан: тишига гугурт чўпини қўйиб, классик куйларни жуда ёқимли чалар экан. Акам мамнун бўлиб ўлтирар эдилар.

Абдулла Алавий Ялтада ўн бир ой ётиб, оғир аҳволда келди. Самарқандда тўққиз кун ётиб, 1931 йилнинг 8 январида қабрга борди. «Қизил Ўзбекистон» газетасининг январь сонларининг бирида: «Шоир ва адабиётшунос Абдулла Алавий вафот қилди», деб билдирилди.

Музайяна АЛАВИЯ.

Саҳифани филология фанлари кандидати М. Зокиров тайёрлаган.

Фридрих Карл Кауль

ҲУКМ

Суд 1961 йил 11 декабрь куни ҳукм чиқаргунча орадан деярли тўрт ой ўтди. Бу муддат ичида юқорида таъкидлангандек Бен-Гурион яна ҳукумат тепасида ўз мавқеини мустаҳкамлаб олди. Аденауэр ҳам амалдан тушмади. Рост, 1961 йил сентябрь сайловларида партия кўзлангандек абсолют кўпчилик овозни ололмади. Лекин сайловдан кейинги яширин музокараларда Аденауэр Ғарбий Германияда «ҳамма нарса»нинг ўша-ўша ҳолда қолишига эришди.

Эйхман процессидан фақат Бонндагилар эмас, бутун НАТО блокидагилар ҳам ташвишга тушишган эди. Яҳудийлар масаласини «ялписига ҳал этиш»да иштирок қилган давлат секретари доктор Глобке ҳамон Бонн бундесканцеляриясида ишлар, ҳарбий жиноятчи сифатида фош этилган генерал Хойзингер эса НАТОнинг Вашингтондаги штаб квартирасида хизмат қилмоқда эди.

Процесс натижасида одамларни оммавий тарзда қириб юборган нацист тўдаларининг аъзолари энди амалдан тушадилар ва нацизмнинг қайта туғилишига олдиндан чек қўйилади деган умид оқланмади. Негаки Исроил ҳукумати, яна ҳам аниқроқ айтганда Бен-Гурион ҳукумати европалик яҳудийлар бошига тушган мазкур фожианинг рўй беришига сабабчи бўлган ҳозирги замон империализм сиёсатини фош этишдан қўрқди.

Исроил бош прокурори процесс бошланишидан олдин нима деган эди? У «бу процесснинг сиёсий суд эмаслигини, гап Эйхман қилган жиноий ишларни фош этиш ҳақида бораётганини» айтган эди. Шунинг учун бўлса керак Ғарбий Германиядаги «Ди Вельт» номли йирик буржуа газетаси ҳукм қабул қилиниши арафасида ўзининг Иерусалимдаги махсус мухбири Бернд Неллесеннинг қуйидаги хабарини босишга журъат этди:

«Энди шаҳарда кескин мунозаралар, ваҳшиёна миш-мишлар камайиб қолди. Биронта ҳам газета сотувчи кўчага чиқиб, «Эйхман, Эйхман!» деб қичқирмайди. Одамлар Халқ уйи атрофидаги сим тўсиқ ва дарвозалар олдида, соқчилар атрофида ўралашмайдиган бўлиб қолдилар. Матбуот марказидаги тентакларча югур-югур пасайиб қолган...

Эйхман процессининг иккинчи кўринишига одамлар энди совуққонлик билан келадилар. Улар гўё кўриладиган мавзу олдиндан маълум бўлган, ҳеч қандай сенсацияси йўқ мажлисга бораётгандек борадилар. Шаҳар аҳолиси ўз ишига берилиб кетди. Халқ уйида нималар бўлаётгани жуда озчиликни қизиқтиради. Федератив республикадаги каби, бу ерда ҳам процесснинг тезроқ бир ёқлик бўлишини хоҳламоқдалар. Эйхман ҳақидаги гап-сўзлар ҳам жонга тегди.

Энди гувоҳлар ҳам, айбланувчи ҳам, бош прокурор ҳам одамларни қизиқтирмай қолди. Уч судья навбатма-навбат келиб айбдорнинг айби нимада эканлигини ўқиб бермоқда. Бош прокурор ва ҳимоячи жазо чоралари ҳақида онда-сонда ўз фикрларини билдириб қўйишади. Кейин ҳукм қабул қилинади».

«Вельт» журналистининг бундай зерикарли оҳангда ёзиши унинг Ғарбий Германиядагилар яна сувдан қуруқ чиққанлигидан беҳад қувонаётганини кўрсатиб турибди. Бу сафар улар ўзлари даҳшатга тушган нарсадан — Эйхман процессидан омон-эсон ўтиб олдилар. Исроил аҳолиси масаласига келсак, Иерусалим ва Тель-Авиванинг оддий одамлари Эйхман процессига жаноб мухбир Неллесен ёзганидек бепарво қараб келганлари йўқ. Бу гап ҳақиқатга тўғри келмайди.

11 декабрь тонгида Бет Хаамдаги суд биносининг атрофи бундан роппа-роса саккиз ой илгари 11 апрель куни процесс бошланганида қандай гавжум бўлса, ўшандай аҳволга тушган эди.

Юзлаб одамлар — болалар билан кексалар, аёллар билан эркаклар сим тўсиқлар ёнига тўпланиб олишган эди. Яна полициячилар мажлис бошлангунчаёқ лиқ тўлиб кетган залга кираётган кишиларни ғоят синчиклаб текшириб чиқмоқда эди. Ўқ ўтмайдиган кабина ичида асабийлашган Эйхман билан икки полициячи ўтирар эди. Бош прокурор Хауснердан ташқари айбловчилар томонидан яна бош прокурор вазифасини бажарувчилар ҳам бор эди.

* * *

Адвокат доктор Серватиус ҳимоячи учун ажратилган ўринга келиб ўтирди. Соат роса 9 бўлганида суд кириб келди.

«Мен процесснинг 115-мажлисини очаман — деди раис. — Олий суд бу процесс ҳақида ҳукм чиқармоқда. Айбланувчининг ўрнидан туришини сўрайман».

Эйхман ўрнидан турди. Унинг чеҳраси бепарво кўринарди. Ички туғёнини сезиб олиш қийин эди.

«Суд сизни яҳудий халқига қарши, инсониятга қарши жиноят қилишда, ҳарбий жиноятларда ҳамда жиноятчи ташкилотларда қатнашишингизда айбламоқда!».

Раис бир зум жим қолди. Залга сукунат чўкди.

«Энди биз ҳукм чиқарамиз... Ўтиришингиз мумкин».

Эйхман ўтирди. Ҳукм ўзига мутлақо тааллуқли бўлмагандек бепарволик билан наушникни тўғрилаб қўйди. Зал енгил ҳаракатга келди. Лекин раис ҳукм асосларини ўқий бошлаганида залга тағин чуқур сукунат чўкди.

«Суд олдида турган айбланувчи Адольф Эйхман, — деди бош судья Ландау, — энг оғир жиноят қилган шахс сифатида, яҳудий халқига, инсониятга қарши ҳарбий жиноят қилган шахс сифатида айбланмоқда. Бу жиноятларнинг тарихий даври Германияда ва Европада Гитлер режими ҳукмронлик қилган даврга тўғри келади. Айбловчи ҳужжатнинг баъзи бобларида яҳудий халқи бошига тушган оғир фожиалар бафуржа тасвирланган. Бу боблар қон ва азоб билан чулғанганки, уларни инсоният тарихи ҳеч қачон унутмайди».

Маслаҳатчи Халеви судьялар коллегиясининг ўзаро битишувига мувофиқ бу процессда Исроил ҳукуматининг суверен ҳуқуқлари ҳақидаги қисмини ўқиб беришни ўз зиммасига олди. Ҳукм асосларига биноан у Шарқий Европа — «миллионлаб яҳудийлар қириб юборилган ўлим водийси» ҳақида тўхталиб ўтади. «У ерда яҳудийлар ўз ажалларини топдилар, ваҳшиёна азобларга дучор бўлдилар. Уларни Европанинг бошқа мамлакатларидан атайлаб тутиб келиб, темир йўл вагонларига жойлаб, Шарққа жўнатар эдилар...»

Ҳукмда яҳудийларни «зарбдор группалар» томонидан оммавий тарзда қириб юбориш манзараси ҳеч қандай қўшимча-олимчасиз гувоҳлар қай тарзда айтган бўлса, худди шу тарзда тасвирланади. Суднинг 29-мажлисида гувоҳ Абраам Авьель ўзи туғилган ерда — Радом областининг Доглишев деган жойида 1942 йил май ойида яҳудийларни қандай қиришганини қуйидагича тасвирлаб берган эди.

(ДАВОМИ. Боши газетанинг 8 — 30 октябрь ва 1 — 26 ноябрь сонларида).

(Давоми бор).

МОСКВАЛИК КУРАШЧИЛАР ТОШКЕНТДА

Москванинг «Динамо» курашчилар терма командаси пойтахтимизга келди. Улар составида СССР спорт мастерлари СССР нинг 1965 йилги чемпиони Владимир Данкратов, ўтган йилги мамлакат биринчилиги мусобақасининг мукофот эгаси Виктор Бутирский, Виктор Тредяков, мамлакатимиз чемпиони Вадим Корелин, Владимир Цюбочинко каби моҳир курашчилар бор.

Пойтахтимизда ўтказиладиган СССР профсоюз ташкилотлари ва спорт жамиятлари «Динамо» Марказий советининг биринчилик мусобақасида фахрли ўринларни эгаллаш учун курашишлари ҳақида москвалик курашчилар ишонч билдирдилар.

Пойтахтимиздаги «Динамо» спорт жамиятининг курашчиларидан Х. Рўзиқулов, республиканинг бир неча марта чемпиони С. Алимов, Г. Калиткин, Н. Фомин каби тажрибали ва моҳир курашчилар республикамиз спорт шарафини ҳимоя қиладилар.

ЖАҲОННИНГ ЗЎР ШАХМАТЧИЛАРИ

А. ПЕТРОВ ВА УНИНГ ЗАМОНДОШЛАРИ

Биринчи рус шахмат мастери Александр Дмитриевич Петров 1794 йилда туғилди. Замондошларининг айтишича у «Роса мириқиб шахмат ўйнаган», ўттиз ёшларга борганда эса, фақат Россия чемпиони эмас, балки жаҳоннинг энг кучли шахматчиларидан бири саналган. 1837 йили Петров вафот этганда чет элда чиқадиган, кўзга кўринган бир шахмат журнали: «Жаҳон иккинчи Филидордан ажради. Петров ўйин ва масалалар бобида ажойиб намуналар яратган, шахматнинг сўнмас юлдузларидан биридир» деб ёзган эди.

Петровнинг ўйини рус шахматчиларига хос янгилик билан суғорилган бўлиб, нафис манёврлар ёрдамида чуқур ўйланган ҳужумлар билан якунланарди.

Петров ажойиб назариётчи — рус тилида ёзилган нодир шахмат қўлланмасининг муаллифи эди. «Шаҳмат ўйини, — деб ёзган эди у, — ўзи талаб қилган зўр мулоҳаза ва ҳисоб юритишларга кўра ҳаққоний равишда мазмуни кенг, ажиб бир таълимот деб юритилиши мумкин. Ёшларнинг ҳаммаси уни ўрганиши керак».

Улуғ рус шахматчиси ишлаб чиққан дебют-ўйин боши, ҳозир «Петров ҳимояси» ёки «русча партия» юритилади.

100 йил бурун камдан-кам ўтказилган халқаро турнирларда ўйнаш Петровга насиб этмади, лекин чет эллик айрим атоқли шахматчилар билан бўлган учрашувларда у ҳамиша ғолиб чиқарди.

(1-диаграмма)

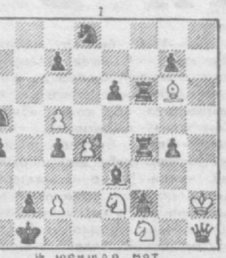

14 юришда мот

Биринчи диаграммада Петровнинг ватанпарварлик руҳи билан суғорилган «Наполеоннинг Москвадан чекиниши» деб аталган масаласи акс эттирилган. Бу масала рус жамоатчилиги ўртасида зўр муваффақият қозонган эди. Масаладаги в1 хонаси Москвани, h8 хонаси Парижни, h1 — a8 диоганали Березина дарёсини ифодалайди. Қора шох, бу — Наполеон, оқ отлар — рус кавалерияси. Россиянинг отлиқ аскарлари Наполеонни Москвадан қувиб бориб, ўн тўрт юришда уни Парижда мот қилдилар.

Бу ажойиб маршрутни ўзингиз мустақил топишга ҳаракат қилиб кўрингчи бир. Петровга замондош бўлган зўр шахматчилардан бири — Лун Лабурдоне 1797 йилда бой француз оиласида туғилди. Бироқ Лабурдоне 1883 йилда бутун бойлигидан ажради, шахмат билан кун кечира бошлади. У Париж шахмат клубининг секретари бўлиб ишлай бошлади. Ўша йиллари Лабурдоне ўзининг «Шахмат ўйини ҳақида энг янги йўл-йўриқлар» деган дарслик китобини нашр этди. 1836 йилдан бошлаб эса жаҳонда биринчи шахмат журнали — «Паламед»ни чиқара бошлади. Унинг дарслиги Петров томонидан рус тилига таржима қилиниб, 1839 йилда Москвада босилиб чиққанлиги диққатга сазовордир. Инглиз қизга уйланган Лабурдоне Лондонга тез-тез сафар қилиб турар, у ерда Англия чемпиони Александр Мак Донель билан матчлар ўйнаб турарди. 1834-1835 йиллар орасида икки мамлакат чемпионлари ҳаммаси бўлиб олтита матч — 88 партия ўйнадилар. Шундан Лабурдоне 48 тасини ютиб, 26 тасини бой берди, қолган 14 таси дуранг натижа билан якунланди. Лабурдоненинг дадил ўйинлари, чиройли комбинациялари кўпчилик муҳлисларни ҳозир ҳам мафтун этиб келмоқда. Турмуш қийинчиликларига учраш натижасида оғир касалга мубтало бўлиб қолган буюк Француз шахматчиси Лабурдоне 43 ёшида вафот этди.

(2-диаграмма)

3 юришда мот

2-диаграммада Лабурдоне тузган, ечилиши унча қийин бўлмаган масала акс эттирилган. Оқлар бошлаб, уч юришда қора шохни мот қилади. Бир ўйлаб кўринг-а, ечилиши қийин эмас.

ЖУРНАЛИСТ-РАССОМНИНГ КЎРГАЗМАСИ

«Комсомолец Узбекистана» газетаси 40 ёшга тўляпти. Бу жанговар газета ёшларни коммунистик руҳда тарбиялаш билан бирга талантли ижодкорларни ҳам тарбияламоқда. Улардан бири журналист-рассом Николай Корниловдир.

Редакция биносида бу ёш ижодкор асарларининг кўргазмаси очилди. Кўргазмада ўрин олган гравюра, акварель, манзара асарлари Улуғ Октябрнинг 50 йиллигига бағишлангандир. Экспонатлар қорақалпоқ кишиларининг меҳнатини тараннум этади. Сиз қуйида кўриб турган расмларда Мўйноқдаги мўйнадўз В. Васильева ва моҳир тикувчи А. Бегалиеваларнинг кундалик меҳнатлари тасвирланган.

Сиз суратда кўриб турган бу қоя Тошкент — Самарқанд йўлидаги машҳур Амир Темур довони — Темурланг дарвозасининг кўринишидир. М. Нуриддинов фотоси.

Халқ созандалари

МОҲИР ЧАНГЧИ

Оқшом. Эфирда дилрабо, қалбларни асир этувчи чанг садоси янграмоқда. Бу куйнинг ижрочиси — моҳир созанда, педагог, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Фозил Харротов.

Фозил Харротовга созандалик ота касб. Буваси Қурбон ота Хоразм шашмақомини танбур услуби билан ноталаган бўлса, отаси Матёқуб Харротов Хоразмнинг етук устоз созандаси эди. Шу билан бирга Чокарий тахаллусида шеърлар ҳам ёзар эди.

Матюсуф оиласига тез-тез ерлик шоир, бастакор, созанда ва хонандалар келиб, машқлар қилиб туришарди. Бундай анжуманлар Фозилнинг диққат-эътиборини ўзига жалб қиларди.

У даставвал доира чалишни машқ қила бошлади. Отаси танбур ёки торда машқ қилаётганида унга доира билан жўр бўлиб, усул бериб турадиган бўлди. Буни кўрган ота ич-ичидан қувонарди.

Матюсуф ака ўғлидаги бу ишқибозликни кўриб, дарсдан ташқари гармон, рубоб, тор, най ғижжак ва ниҳоят, чанг чалишни ўргата борди. Унинг келажакдаги созандачилик йўлига замин тайёрларди.

1936 йили Харротовлар оиласи Хоразмдан Тошкентга кўчиб келади ва шу йили 16 ёшли Фозил Харротов машҳур рақќоса Мукаррама Турғунбоева раҳбарлигидаги ансамблга чангчи бўлиб ишга жойлашди. У шу ерда халқ куйларини ўзича талқин этиб чалиб, тингловчиларни ҳайратга сола бошлади.

Кейинчалик у Тошкент Давлат циркида ва Ўзбек Давлат филармониясида ишлайди.

Бу давр ичида Фозил Харротов ўзбек музика санъатининг кўзга кўринган намояндалари — Юнус Ражабий, Тўхтасин Жалилов ва Фахриддин Содиқов каби моҳир бастакорлар билан яқиндан алоқада бўлиб, ўзбек халқ миллий куйларини яна ҳам чуқурроқ ўрганди.

Фозил Харротов ўз билимини янада ошириш, халққа янгидан-янги куйлар инъом этиш мақсадида 1951 йили Тошкент Давлат консерваториясига ўқишга кирди. У бу ерда ўз билимини мукаммаллаштириш учун тинмай ўрганди, чанг чалиш маҳоратини янада оширди.

Фозил Харротов консерваторияда ўқиб юрган чоғларидаёқ рус ва ғарб классикларидан Моцартнинг «Турича марши», И. Бизенинг «Кармен» операсига муқаддимаси, Шопеннинг «Еттинчи вальси», Будашкиннинг дўмбира ва рус чолғу асбоблари учун концертлари каби қатор йирик, ижро жиҳатидан мураккаб бўлган асарларни ўзлаштириб, чангда ижро эта бошлади.

Фозил Харротов шу билан бирга гигант иншоотлар яратиб, неча асрлардан бери қақраб ётган бўз ерларни бўстонга айлантираётган чўлқуварлар, ишчилар ва колхозчилар ҳузурида ўз санъатини намойиш қилди.

1957 йили Фозил Харротов ҳаётида бир умр эсдан чиқмайдиган йил бўлди. Чунки у Москвада бўлиб ўтган бутун жаҳон ёшлари ва студентлари фестивалида ўзининг ўткир таланти, диллардан жой топа олувчи дилрабо куйлари билан ғолиб чиқди — лауреат бўлди.

Уша йили ёзда Фозил Харротов консерваторияни ҳам муваффақиятли тугатди.

Ундаги дид ва маҳоратни кўра билган консерватория ўқитувчилари коллективи уни ўз сафларида қолдирдилар. У чанг бўйича муаллим вазифасида ишлай бошлади.

1951 йили Фозил Харротов «Ҳурмат Белгиси» ордени олишга сазовор бўлган эди. 1959 йилда эса Москвада бўлиб ўтган ўзбек адабиёти ва санъати декадасида қатнашиб катта муваффақият қозонди. У ана шу декада муносабати билан «Меҳнатда ўрнак кўрсатганлиги учун» медали билан тақдирланди.

Республикамизнинг 40 йиллигида унга Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист унвони берилди.

Фозил Харротов аввалига устозларидан ўқиб-ўрганган бўлса, эндиликда эса ўзи устоз. Шогирдлар етказмоқда.

А. МАДРАҲИМОВ,
Н. ИРИСОВ.

СПОРТ

МАКТАБ СПОРТЧИЛАРИ

Шаҳримиздаги 41-мактабда спорт ишлари жуда яхши йўлга қўйилган. Мактабда волейбол, баскетбол, футбол, енгил атлетика каби секциялар мунтазам равишда ишламоқда. Волейбол секциясида қизлар билан иккинчи ёшлар разряди эгаси Шарофат Абдуллаева шуғулланяпти. У биз билан суҳбатда шундай деди:

— Аввалига машғулотлар ўтказишда қийналдим. Қизлар ҳам кам эди. Физкультура ўқитувчимиз Мирза акадан волейбол ўйинининг техник ва тактик усулларини анча ўргандим. Кейин буларни қизларга ҳам ўргата бошладим. Ҳозир мен билан 20 га яқин ҳаваскор ва разрядли волейболчи қизлар шуғулланмоқда. М. Каримова, М. Абдуқодирова, М Иброҳимова, М. Усмонова, Л. Лутфуллаева каби мактаб волейболчилари терма командамизнинг аъзоларидир.

Физкультура ўқитувчиси Мирза Амиралиев айниқса спорт ҳаётига ўқувчиларни кўплаб жалб этишда анчагина иш қилди. Яқинда 70 га яқин ўқувчи БГТО, 20 га яқин ўқувчи иккинчи, учинчи ёшлар разрядига норма топширдилар.

Волейбол, баскетбол, енгил атлетика бўйича 40 га яқин ўқувчи иккинчи ва учинчи ёшлар разряди нормасини топширди.

Шу кунларда мактаб ўқувчилари шахмат, шашка бўйича район биринчилиги мусобақаларига жиддий тайёрланмоқда.

У. МАҲКАМОВ.

Оддий кишиларимиз

ЗИЁКОР

Китоб магазинига сочига лента тақиб олган жажжигина қизча кириб келди. У болалар бўлимидаги китобларни кўздан кечира бошлади. Истаган китобини топа олмади шекилли, бир четда, стулда китоблар рўйхатини ёзиш билан машғул бўлиб ўтирган аёлнинг ёнига келиб тўхтади.

— Хўш, қизим, хизмат? — уялинқираб турган қиздан сўради аёл.

— «Тўғри сўз бола» китобини топа олмадим.

— Ҳозир, қизим, ҳозир!

Сотувчи у ёқ, бу ёқни қаради. Китобни тополмади. Сўнг магазин омборига кириб кетди. Кўп ўтмай қизчанинг истаган китоби қўлига тегди.

— Раҳмат, опажон! — Қизча китобнинг пулини тўлаб, кўксига босганича чопиб кетди.

Гапирганда тилидан бол томадиган ёқимтой, ширинсухан бу аёл 1-марказий китоб магазинининг бадиий адабиётлар бўлими мудираси Мастура опа Солиховадир.

Мастура опанинг бу магазинда ишлаганига беш йилдан ошди. У ҳар доим ойлик ва квартал планларини муддатидан илгари ортиғи билан бажаради. Ютуқнинг калити харидорларга илиқ муомала қилишда, уларда китобга бўлган ҳурматни оширишда. Ўзининг бутун фаолиятини омма ўртасида маърифат нурини кенг ёйишга бағишлаган бу сахий қалб аёл жонкуяр сотувчигина эмас, балки ёшларнинг дид ва истакларини тез англаб олувчи педагог ҳамдир.

У бундан бир йил илгари шу бўлимга ишга келган Азиза Маҳмудова, Азиза Жалилова сингари қизларга китоб савдосининг икир-чикирларини тўлиқ тушунтирди. Харидорлар билан муомала қилиш йўлларини ўргатди. Шогирдлари унинг кўрсатмаларига амал қилишяпти.

Мастура опа ўзи ҳам китоб ўқишни яхши кўради. Китобга бўлган қизиқиш уни китоб савдосига олиб келди.

— Мастура Содиқова мудиралик вазифасини қабул қилгандан буён, — дейди магазин директори, — савдо ҳам анча ўсди. Чунки у харидор сўраб келган ҳар бир китобни топиб беришга ҳаракат қилади.

Бу бўлимда Мастура опага ўхшаш кўп йиллардан буён ишлаб келаётган Мукаррам Сирожиддинова ҳам бор. У ҳам Мастура билан ёшларни тарбиялаш ва китоб сотишда жонбозлик кўрсатмоқда.

Мастура Солихова омма ўртасида китоб пропагандасини яхшилаш соҳасида кўрсатган хизматлари учун бир неча марта мақтов қоғозлари ва ташаккурномалар билан тақдирланди. Бу нарса фидокор ва жонкуяр ходимни аҳолига бундан ҳам намунали хизмат кўрсатишга ундамоқда.

М. ТЎХТАСИНОВ.

Редактор С. М. ҚАРОМАТОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

РАДИО

28 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.10 — Енгил оркестр куйлари, 18.30 — Енгил куйлар, 19.20 — «Хайтарма» ансамбли концерти (тат.), 20.00 — Республика далаларида (рус.), 20.10 — Симфоник куйлар, 20.45 — «Кичик устахоналардан индустриянинг йирик корхоналаригача», 21.20 — Концерт (қишлоқ хўжалик ходимлари учун), 22.00 — Дунё воқеалари, 22.10 — Оқшом куйлари, 22.40 — «Замондошлар», 23.20 — Концерт (беш йиллик илғорлари учун).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

28 НОЯБРДА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Телевизион янгиликлар,** 18.20 — **Дўстлик клуби** (мактаб ўқувчилари учун), 19.00 — **Алишер Навоий** (туғилган кунининг 525 йиллиги олдидан), 19.40 — **Жаҳон бир ҳафта ичида,** 20.05 — **Эртаги кун программаси.**

Рус тилида: 20.10 — **Телевизион янгиликлар,** 20.25 — **Ҳарбий мемуарлар,** 20.45 — **Реклама ва эълонлар,** 20.50 — **Марксизм-ленинизм асослари мактаби тингловчилари учун,** 21.30 — **Одамлар ёки ҳайвонлар** (телепостановканинг 1-қисми), 22.30 — **Эртаги кун программаси.** 22.35 — **Тунгус метеорити** (ҳужжатли фильм),

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 18.00 — **Социалистик Югославия.**

Рус тилида: 18.20 — **Дадам, ойим, цирк ва мен,** 19.50 — **Тошкент янгиликлари.**

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 28/XI да **Тошболта ошиқ.**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА — Йиртқич ҳайвонларни ўргатувчи **Иван Рубан,** **ўзбек цирк коллективи, қизиқчилар группаси.**

КИНОТЕАТРЛАРДА

28 НОЯБРДА

Уруш ва тинчлик (2-серия) — САНЪАТ САРОЙИ (кеч соат 5 ярим, 7 ярим ва 9-15 минутда).

Улар солдатлар изидан бордилар — «ЎЗБЕКИСТОН», «ЧАЙКА», «ДРУЖБА» (2-залда), НАВОИЙ номли, «СПУТНИК», «ВОСТОК» (кечқурун).

Ноктюрн — СОБИР РАҲИМОВ номли, «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «МИР» (кечқурун).

Розмари исмли қиз — «ЮЛДУЗ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кечқурун).

1967 йил, январь ойидан «ОГОНЕК» ЖУРНАЛИ ТИПИДА ойлик ижтимоий-сиёсий, адабий-бадиий, безакли

„ГУЛИСТОН“

ЖУРНАЛИ

ўзбек тилида

ЧИҚА БОШЛАЙДИ

Обуна баҳоси 1 йилга — 3 сўм 60 тийин, 6 ойга — 1 сўм 80 тийин, 3 ойга — 90 тийин.

Журналга обуна «Союзпечать» бўлимлари ва агентликларида, алоқа бўлимларида, шунингдек корхона ва ўқув юртларидаги жамоатчи матбуот тарқатувчилар томонидан қабул қилинади.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети Бирлашган нашриёти.

КОРХОНА ВА ТАШКИЛОТЛАР ҲАМДА ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!

Ўзбек тилида чиқадиган

„ТОШКЕНТ ОҚШОМИ“

ва рус тилида чиқадиган

„ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ“

НОМЛИ КЕЧКИ ГАЗЕТАЛАРГА ТУРЛИ ХИЛ

ЭЪЛОНЛАР

ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, «Правда Востока» кўчаси 26-уй, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Бирлашган нашриёти, 3. қават 79-хона (якшанба кунлардан бошқа ҳар куни кундуз соат 2 дан 4 гача).

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 4 бет

БИЗНИНГ АДРЕС: Тошкент шаҳар, Киров кўчаси, 22-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: коммутатор В3-02-49 дан В3-02-58 гача. Қўшимча телефонлар: секретариат ва иллюстрация бўлими — 5-62; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари бўлими — 3-66; саноат, қурилиш ва шаҳар хўжалиги бўлими — 3-66; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — 7-83; фан, олий ўқув юртлари ва мактаблар бўлими — 7-83; физкультура ва спорт бўлими — 3-79; Ахборот бўлими — 3-78: (шаҳар телефони В3-65-57); хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 3-79; эълонлар бўлими — 5—07 (шаҳар телефони — В38142).

28 НОЯБРЬ, 1966 Й. Р. 14495. Узбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64579. Нашр. Г. 2910.